

גליון

אֲבִיטָה

אֶרְחֻתִּיךְ

באגדה ובהלכה

פֶּרֶשֶׁת לֶךְ לֶךְ

גליון

אביטה ארחתיך

באגדה ובהלכה

שיחות ושיעורים
מפי הרב אורן נזרית שליט"א

ניתן להשיג בטלפונים:

0509013000

0506491414

למעוניינים

ניתן לקבל השיחה במייל:

toraoren@gmail.com

ניתן להקדיש

פרשיות להצלחה ולברכה

ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים,

ניתן ליצור קשר בפר':

0509013000

0506491414

עיצוב, עימוד וניקוד

שלמה. נ.

0504158840

shlomo131375@gmail.com

תוכן ענינים

שיחה לפרשת לך לך

- ג. יצר הרע דומה לזכוב.....
ג. והשבת אל לבבך.....
ד. תכלית למוד המוסר בחזרה ושנון.....
ד. התבוננות במעשי האבות.....
ה. אחד היה אברהם.....
ה. אוי לו למי שהעולם מטעה בו.....
ו. גם גדולים וצדיקים עלולים לקבל השפעה מאחרים.....
ז. נסיון ארץ ישראל.....
ח. אברהם אבינו.....
ט. לעולם יקדים אדם תפלה לצרה.....
ט. אברהם ראש למאמינים.....
יא. מאמונתו של אברהם אבינו.....
יא. האמונה - הנסיון בדורו של משיח.....
יג. חזק האמונה מספר בראשית.....
יד. וצדיק באמונתו יחיה.....

סימן רסה - בללים הנתנים תחת הנר ה

- טז. לא יתן מערב שבת כלי מנוקב מלא שמן מעל הנר, כדי שיהא מנוקב שמן.....
טז. דעת מרן השלחן ערוך - שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור.....
יז. כשמרן מזכיר סתם ויש, והסברא השניה כותב בשם הרמב"ם היאך הדין.....
יח. דרך מרן השלחן ערוך להעתיק לשון הפוסק תבה בתבה ולא כל הלשון בדוקא.....
יח. הצד שרצים ונחש בשבת - עוד הוכחה בד' מרן - מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור.....
יח. עוד הוכחה בדעת מרן שמלאכה שא"צ לגופה פטור - מדין הוצאת מת לרשות הרבים.....
יט. המדבק נירות או עורות בשבת - מלאכה שאינה צריכה לגופה.....
כ. המסתפק מהשמן בשבת אסור משום מכבה.....
כא. לתת מערב שבת מים לתוך קערת שמן, כדי להגביה את השמן, ולהדליק הנר.....
כב. אם מתר ליגע בנר התלוי בתקרה שמתנדנד בנגיעתו.....
כה. חולה שאין בו סכנה, והנר מפריע לו לישן, מתר לומר לגוי לכבות את הנר.....
כו. אם מתר לישראל לטלטל הנר לחדר אחר לצורך חולה שאין בו סכנה.....
כו. כבוי חשמל על ידי ישראל בשנוי לצורך חולה.....

שיחה לפרשת לך לך

יצר הרע דומה לזבוב

וכך הוא עקר למוד המוסר, לא רק לשמע דברים חדשים, אלא את הדברים שכבר ידועים, אותם צריכים לשנן היטב היטב עד שיקלטו בלב ויעשו פרי טוב.

ומדוע? - מפני שידוע מה שאומרת הגמרא במסכת ברכות (דף סא.) ש"יצר הרע דומה לזבוב, ויושב - היכן הוא שוכן, בין שני מפתחי הלב".

המפרשים שאלו (ראה בספר למנצח לדוד ברכות שם ועוד), למה המשינו ודמנו את היצר הרע לזבוב, הרי לכאורה יותר הוא דומה לאריה, הלא הוא טורף את כלם. וההסבר בזה - כך אמרו המפרשים - שיש בריאה אחת בעולם שלא חוששת מהאדם, וזה הזבוב. אם הזבוב עומד על מצחו של אדם והוא מעיף אותו, אחרי רגע כבר יעשה הזבוב סבוב ויחזור לו לאזן. ולאחר שיסלק אותו מאזנו, יסע אל האף... זהו טבע הזבוב. כל בריה אחרת, ברגע שיגרשו אותה ויפחידו אותה, היא תמלט על נפשה ולא תשוב. אבל הזבוב - עד שהאדם לא יהרג אותו, הוא ישוב ויחזור שוב ושוב.

וזה גם דרכו של היצר הרע. גם אם נצחת אותו בשעה זו, הוא לא יתיאש, ויחזור בעוד שעה עוד פעם. תנצח אותו בפעם השנייה, גם אז הוא לא יתיאש. כל כך הוא אוהב את האדם אהבת נפש, אהבה עצומה... שהוא יבוא עוד פעם ועוד פעם, כמו הזבוב. היצר לא יעזב את האדם עד שיקום האדם ויהרג אותו.

והשבת אל לבבך

אבל היכן משכנו של היצר - בלב, בין מפתחי הלב, כפי שאומרת הגמרא. והסבה היא, מפיון שהלב זה העקר של האדם. הפסוק במשלי אומר (ד, כג) "מכל משמר נצר לבך כי ממנו תוצאות חיים". על הלב צריך שמירה יתרה,

ראיתי במגיד דבריו ליעקב (לך לך) שכתב שהרמח"ל ע"ה בהקדמת ספרו המפלא מסלת ישרים, כותב שהוא לא בא לחדש חדושים, אלא כל מגמתו בספר היא, לחזור ולהדגיש, לחזור ולרענן את הישגות.

ספר מסלת ישרים התחבר ברוח הקדש. הסבא מקלם אמר, שהחבור הזה 'מסלת ישרים', כלו ברוח הקדש נאמר. כל כלו. והביא שתי ראיות לזה. ראיה אחת פשוטה, שהרי כל הספר הזה מגמתו ותכליתו להיכן להגיע? להגיע לרוח הקדש. הרי ככה זה מתחיל, 'תורה מביאה לידי זהירות, זהירות לגריות', וכן על זה הדרך, כל המדות כולן, כל הסלם של רבי פנחס בן יאיר, עד שזה מגיע לרוח הקדש, גלוי אליהו, ותחית המתים.

כך בנוי המאמר של רבי פנחס בן יאיר, בגמרא עבודה זרה, ועל המאמר הזה בנה הרמח"ל במסלת ישרים את כל ספרו, דרגה אחר דרגה. ואם אדם כותב דרך, הוא כותב לך הסבר איך להשיג רוח הקדש, אז בודאי שהוא עצמו היה לו את זה, שכן אדם שלא היה לו את זה, איך יכול לכתב לאחרים.

אבל הוא הוסיף יתרה מזו. רואים דבר פלא בספר הזה, כל הרגש, כל חדוש שאדם מחדש בחכמת המוסר, בחכמת היראה, תמיד נמצא את זה בספר הזה, או במפרש, או שנמצא בין השיטין. אם תתבונן היטב, תלמד את לשונו כמו שצריך, בעיון נמרץ, אז תראה שהוא כבר כון לזה ורמז לזה. ובאמת זה ככה, מי שקצת למד ויגע בדברים הללו תמיד יראה שכל מה שמחדשים תמיד מוצאים את זה שם, כל הענינים כבר מעגנים רמוזים ומנחים בתוך דבריו של הרמח"ל.

מעט משם, אבל לא תהיה לו תועלת מרבה מאה. מה שאין כן כאשר האדם ילמד את הספר בשנון תמידי פעם אחר פעם, בהתבוננות פעם אחר פעם, יוכל למצא בספר אוצרות גנוזים, ואז יכנסו הדברים אל לבו, ובוה ינצח את היצר הרע שיושב על מפתחי הלב, ויתהפך להיות אדם אחר. וראה עוד מש"כ בס"ד בזה בשיחות חזק (תולדות).

האדמו"ר מקוצק אמר לבאר מה שנאמר "והיו הדברים האלה על לבבך", ולכאורה הלשון תמוה, מה זה על לבבך, הרי בודאי צריך שיהיו הדברים בתוך הלב, ולמה לא הזהיר ה' והיו הדברים האלה בתוך לבבך? ובאר, שבאמת בודאי כך הוא ראוי שיהיה, שיהיו דברי ה' בתוך לבבנו. אבל זו היא מדרגה שלא כל אחד יכול לזכות לה, ולכן מבקש ה' יתברך שלפחות יהיו הדברים על הלב, ואז לכשתהיה שעת הכשר והלב יפתח, יפלו ויכנסו הדברים לתוך הלב פנימה.

אז גם אם אדם לא יכול להכניס את הדברים אל לבו ממש, מכל מקום צריך שיהיה לפחות על הלב.

אם זה יהיה מנח על הלב, לפעמים יש התעוררות, לפעמים יש שהלב נפתח, ואז הדברים יכולים לבקע ולהכנס בפנים. אבל אם הדברים נמצאים רק בשכלו של אדם אי שם, והוא בכלל לא מנסה לקרב את הדברים אל לבו, אין זה טוב.

התבוננות במעשי האבות

הנה פרשת השבוע שלנו פרשת לך לך, עוסקת בהרבה דברים שארעו עם אברהם אבינו. הנה כל בקשה ובקשה מתחילים תמיד עם זכות אבות. זכות אבות, זהו הנשק של כלל ישראל, תמיד מבקשים: רבון העולמים, אם לא בזכותנו, אז תעשה בזכות אבותינו. בתחלת התפלה, כשאדם בא להתפלל בבקר, דבר ראשון שפותחים אותו את התפלה, [וכמובן מדבר על אלו שלא מדלגים ומתחילים ב"הדו", אלא על אלה שמתפללים מההתחלה...], הוא "אלהינו ואלהי אבותינו, זכרנו בזכרון טוב לפניך, רוצים שתזכר אותנו לטובה, ופקדנו בפקדת שועה ורחמים. על סמך מה? איזה זכויות יש לך, למה

יותר מכל שמירה אחרת, כי ממנו תוצאות חיים. כשהלב פועל כהלכה, הוא משפיע היטב על כל חיי האדם.

זהו שאומר הפסוק (דברים ד, ט) "וידעת היום והשבת אל לבבך". לא די בידיעה השכלית, שהאדם יודע שיש מנהיג לבירה, שהכל בידו של הבורא יתברך, שממנו הכל, והוא זן ומפרנס לכל. גם זה חשוב, הידיעה הזו, אבל זה לבד לא מספיק, אלא צריך גם כן שהאדם יחיה את זה, שהאמונה תהיה חיה אצלו, כמו שנאמר (חבקוק ב, ד) "צדיק באמונתו יחיה", שהאמונה אצלו לא רק בידיעה השכלית, אלא גם הלב מרגיש וחי את האמונה.

כשיש חס ושלום נתוק בין הדעת לבין הלב זה לא טוב. הנביא ירמיהו אומר (ירמיהו ב, לה) "ותאמרי כי נקיתי אד שב אפו ממני הנני נשפט אותך על אמריך לא חטאתי".

ושואלים, וכי כלל ישראל בדורו של ירמיהו, שהרבו לפשע, באמת לא ידעו מחטאיהם? כלם החזיקו את עצמם לגדולי הצדיקים, שאמרו "כי נקיתי"? זה לא יתכן. אבל רש"י מתרץ את השאלה במתק לשונו, במלה אחת. "ותאמרי כי נקיתי - בלבך", ודאי שידעו מחטאיהם, וידעו כי אינם עושים את רצון ה'. יתכן גם שאמרו ודוי והפו על חטא, אבל אמרו את הודוי בפה לבד, בעוד בלב - "ותאמרי כי נקיתי", ללב לא חדר המוסר. הלב לא אמר ודוי.

והיות והיצר הצורך לא מצא לעצמו שום מקום אחר להיות לו למשכן, אלא בלב, שממנו תוצאות חיים, עקר המלחמה שלנו ביצר היא לא ב"ידיעה", אלא בלב. שם חזית המלחמה. הוא נמצא שם כי שם זה עקר המלחמה, ומי שמנצח וכובש את הלב, נצח את המערכה כלה.

תכלית למוד המוסר בחזרה ושנון

זהו שאומר הרמח"ל, דברי מוסר צריכים שנון וחזרה "ואין התועלת הנלקט מחבורי מזה הספר - כלשונו - יוצא מן הקריאה בו פעם אחת". אם האדם יקרא בפעם אחת את כל הספר מסלת ישרים, הוא לא יראה בו כמעט תועלת. אמנם יוכל ללקט קצת מפה ולקבץ

עסק תרח, זה היה המקצוע שלו, מיצר ומשוק עבודה זרה לכל דצריך. אז מה הוא חנך אותו? חנך אותו בחנוך הזה, יש אלהים כאלה, ויש אלהים כאלה, יש עבודה זרה כזו, עבודה זרה כזו, הכל, זה מה שהוא רואה אצל אביו. כשהוא התעורר והקיץ, פתח את עיניו, מה ראה בבית אביו? - איך מיצרים עבודה זרה, יום ולילה לא ישבתו. ועם כל זה הוא חוקר ודורש, ומברר: מי, מי, מי, תגידו לי מי באמת ברא כל אלה.

וזה לא לקח יום אחד של ברור, ומיד הקב"ה נגלה אליו. הרמב"ם בהלכות עבודה זרה (פ"א, ה"ג) אומר שרק בגיל ארבעים שנה הכיר אברהם את בוראו [ויש אומרים ארבעים ושמונה שנה], והכונה שהתחיל לחקור ולדרוש בהיותו ילד קטן כבן שלוש, ורק בהיותו בן ארבעים השלים את הברור הגדול (כס"מ שם). עשרות בשנים היה אברהם אבינו לבדו חוקר ודורש את האלהים, עד שסוף סוף קנה את כל הדברים הללו.

"מסכת עבודה זרה של אברהם אבינו ארבע מאות פרקים היתה" (ע"ז יד:), כלומר, הרבה שיטות היו בה, הרבה דעות, הרבה מהלכים של עבודה זרה, את כלם היה אברהם אבינו צריך לחקור ולדרוש, והפל עשה מעצמו בלי שום מורה ובלי שום מנהיג, בלי שום מדרוך, ובלי כל סיוע, אלא רק כמו שאומר המדרש (מדרש תהלים מזמור א'): נעשו כליותיו של אברהם אבינו כשני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו חכמה, היו מלמדים אותו להתבונן, הפל מדיליה, הכל מכוחו, עד שזכה למה שזכה. לא לחנם הקב"ה מכתיר אותו (ישעיה מא, ח) "אברהם אוהבי". אשרי ילוד אשה שהקב"ה נותן לו את התאור הזה שאתה אהובי. מי שזכה לדבר הזה שהקב"ה אומר: כן, זה אהוב שלי, אשריו ואשרי חלקו. אז זה עבודה של יום ולילה, של התאמצות, ואחד היה אברהם, נגד כל הבריאה כלה. מי שיחשב על זה, זה מבהיל.

אוי לו למי שהעולם מטעה בו

תראו כמה אנחנו משפיעים מהסביבה. אדם יראה על עצמו כמה הוא משפיע, אם גידו לו שלש פעמים אתה ככה, אתה ככה, אתה ככה, אתה ככה, הוא יתחיל להאמין.

מגיע לך? - וזכור לנו ה' אלהינו אהבת הקדמונים אברהם יצחק ויעקב. יש לנו אילנות גדולים שאנחנו נתלים בהם ונשענים עליהם, אברהם יצחק ויעקב, מזכירים לבורא, תזכור רחום וחנון את הברית ואת החסד ואת השבועה ואת העקדה, את כלם מזכירים.

ובאמת הקב"ה זוכר, אין בזה ספק. השאלה אם אנחנו זוכרים... תמיד כשיש ברית, הברית היא לא בין אדם לעצמו. ברית היא בין שנים, שנים חותמים על ברית. הקב"ה יתברך שמו החתימה שלו מאשרת ומקימת, חותמו אמת, זו חתימתו של הבורא, אבל אנחנו אסור לנו לשכח לא את החסד ולא את השבועה ולא את העקדה.

לפני חדש היה ראש השנה, איך עוברים את ראש השנה? מה הנשק להצליח בתפלתנו, כדי שהקב"ה ישתבח שמו יעמד מכסא דין וישב על כסא רחמים? - עקדת יצחק.

לכן, נראה להתבונן בכמה דברים שהיו עם אברהם בעשרה נסיונות שהתנסה בהם. ואפילו שהדברים ידועים, מכל מקום החזרה והשנון עליהם זהו עקר התועלת, שאז יכולים הדברים להכנס אל הלב ולעשות פרי לטובה בעז"ה.

אחד היה אברהם

בפרשה: ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך. התורה לא מקדימה כמעט מאומה על אברהם אבינו. מלבד כמה פסוקים בודדים עליו, לא מצאנו שום דבר מפרש בתורה על כל הנסיונות שהיו לו מקדם לכן, מה שהיה לו באור בשדים עם נמרוד, המסירות נפש שקפץ לכבשן האש. וגם איך שאברהם אבינו הכיר את הבורא מכוחו, מכוחו לבדו, בלי שום מורה, בלי שום מדרוך, גם את זה התורה לא מספרת. באמת זהו דבר מבהיל הרעיון למי שמעין בדבר הזה, יש ילד, ילד! שמתחיל לחקור ולשאל, תגידו לי, מי הוא זה ואיזה הוא שברא את הבריאה הזו? וכלם עובדי עבודה זרה, מה הוא ינק משדי אמו? עבודה זרה. אבא שלו מה המקצוע שלו? בית חרשת לעבודה זרה, הרי בזה

והחביאו אותו בחדר המטות, כך כתוב שם (מ"ב יא, ב). מפרש רש"י: מהו חדר המטות? - בית קדשי הקדשים. להיכן הכניסו אותו והכריחו אותו כדי שאותה המרשעת לא תמצא אותו? - בבית קדשי הקדשים. היכן שכהן גדול נכנס פעם אחת בשנה, יום כפור, עם כל הסדר הגדול של הקרבנות, שם החביאו אותו, משום שזה היה המקום היחיד שהוא בטוח בו, שאותה עתליה לא תהרג אותו. והוא לא יושב שם שעה אחת ולא יום אחד, אלא שש שנים! שש שנים הוא היה גר באותו מקום מקדש. ובאמת הוא היה מלך צדיק, גדל אותו יהודה כהן גדול, וחנוך אותו כמו שצריך. ואחר זמן, כשסלקו את עתליה, והרגו אותה, מנו אותו למלך, והיה מלך צדיק ועבד את אלוקים בכל לבבו.

אבל הסוף, הסוף שהוא עצמו, יואש הצדיק, נהיה עובד עבודה זרה. איך זה קרה? כתוב בספר דברי הימים ב' (כ"ד, י"ז), שבאו אצלו המשרתים שלו, והתחילו לדבר אתו, אמרו לו: אתה יודע? אנחנו חושבים שאתה - לא פחות ולא יותר - אתה בר אלהים. אתה לא סתם אדם, הרי שש שנים היית יושב - איפה? בבית קדשי הקדשים, לא יום, ולא ימים, לא שנה, אלא זמן ממשך, ושום דבר לא קרה לך, לא שמענו על אחד מהבריאה כלה שישב בבית קדשי הקדשים כמוך, אם כן אתה כנראה לא יצור אדם, אתה משהו משבח, אתה גם כן אולי מלאך ה', אולי אתה בעצמך אלוה. כך דברו אליו פעם אחר פעם, ואחר כך הוא התחיל להאמין בזה (פמבאר במדרש שמות רבה פ"ח, ס"ב הובא ברך"ק דברי הימים שם). כי כך זה עובד, "אוי לו למי שהעולם מטעה בו", מדברים פעם, פעמים, לאט לאט זה נכנס בלב, בפרט בדברים כאלו שהלב מחמד אותם, אומר: מי יתן והיה, כן תגידו עוד, תדברו בשבחי עוד, אני מחכה לחלק ב', לא רק חלק א' אני רוצה... ודאי שזה משפיע, ולכן צריך להזהר, כי האדם משפיע מאנשי סביבתו.

ועכשו נתאר לעצמנו כיצד כל הבריאה כלה, מליאדי אנשים, כלם עובדי עבודה זרה מבקשים, כלם משתתפים לעז ואבן. ויש אחד שאומר: רבותי, אתם כלכם - כל

יש לשון המדרש מרגניתא דרבי מאיר, מעתק בחק לישראל במוסר של פרשת בראשית, כתוב שם: אוי לו למי שהעולם מטעה בו, כך הלשון שם. וכבר אמרו הגדולים שלא כתוב 'אוי לו למי שהעולם מטעה' בו, אלא אוי לו למי שהעולם "מטעה" בו, פרוש, שהטעות חוזרת אליו והוא מאמין בטעות. כך זה, יש הרבה בני אדם שטועים בו העולם, אבל הטעות הזו כל כך גדולה ונוקבת עד שהוא בעצמו מתחיל להאמין בטעות. וזו הצרה הכי גדולה. או לו למי שהעולם מטעה בו, לא רק טועים בו, אלא שהוא עצמו מתחיל להאמין בטעות.

ספר תלמיד חכם, שהיה פעם בשיחה של המשגיח רבי יחזקאל לוינשטין זצ"ל שהיה מלאך ה' צבאות, ובשיחה הוא דבר על הנושא זה, איך שאדם משפיע מהדבורים שמדברים אליו, ומהצורה שבה מתייחסים אליו, אזי גם הוא משפיע. באמצע השיחה הזו, תוך כדי שהוא מדבר על הנושא הזה, באמצע השיחה, נכנס עוד מישהו שבא גם כן לשמע את השיחה שלו. עזר המשגיח את השיחה והתחיל לדבר לאותו אחד שנכנס, אומר לו: רבי פלוני, אני אומר לך ואני מעיד שאתה יודע את כל הש"ס, אתה יודע את התלמוד. אז אמר לו אותו אחד: מחלה כבוד הרב, אבל אני מכיר בעצמי שאני לא יודע. אמר לו המשגיח: לא, אני אומר שאתה כן יודע. אמר לו התלמיד: כבוד הרב, אבל אני יודע שאני לא יודע. אמר לו הרב: לא, אני אומר שאתה כן יודע. אז אמר התלמיד: נו, אם הרב אומר שאני יודע, אז אני יודע. גמרנו כבוד, אם הרב קובע שאני יודע, אז אני יודע. אמר המשגיח: אתם רואים, "אוי לו למי שהעולם מטעה בו". שלש פעמים אמרתי לו אתה יודע ש"ס, אתה יודע ש"ס, אתה יודע ש"ס, אז הוא אמר: כן כבוד הרב, אני יודע ש"ס... איך זה? - כי כך הטבע של האדם, הדבורים של האחרים נכנסים ללבו.

גם גדולים וצדיקים עלולים לקבל השפעה מאחרים

מי לנו גדול מיואש. בספר מלכים מספר כיצד אותה המרשעת, עתליה, הרגה את כל זרע המלוכה, ויואש היה היחיד שנצול ממנה. המלך יהואש. הוא היה אז קטן,

האלהים. זה שהוא מכריז, איפה שיהיה, בכל פנה וזווית, כשהוא מגיע אז זה מה שהוא עושה.

כשהוא הגיע לארץ ישראל גם כן אותו הדבר. הוא בא פותח את הישיבה שלו, כמו שאומרת הגמרא: אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה, מעולם לא פסקה תורה מאת אבותינו, כך אומרת הגמרא ביומא (כ"ח, ב'), אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה, אליעזר תלמידו זקן ויושב בישיבה היה, יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה היה, יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה היה. ואומר שם רבנו חננאל דבר נפלא מאוד, ישיבה - שכינה. זה הגדרה של ישיבה, תדעו, ישיבה זו מקום שכינה, שם יש השראה שהקב"ה נמצא, יש ארבע אמות שהקב"ה נמצא, זה הישיבה, זה מקום תורה.

וזה מה שאברהם אבינו עשה מיד עם בואו לארץ ישראל, אפלו שהוא עדין גר, עולה חדש. בקשי נתנו לו כניסה לארץ, מכל מקום דבר ראשון כשהוא בא, הוא מכריז בארץ ישראל, ארץ כנען, שהיו שטופים בעבודה זרה ובתועבות, ה' הוא האלהים! זו היתה המהות של אברהם אבינו.

נסיון ארץ ישראל

וכאן בפרשה מובא הנסיון הגדול של לך לך. ה' יתברך נגלה אל אברהם ואומר לו לך מארצך, קום תלך מהארץ שלך, וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך, וזה נסיון.

למה זה נסיון? הקב"ה הסתיר ממנו, הוא לא אומר לו כלום, הוא אומר לו קום, תלך מארצך, תלך מאיפה שאיתה רגיל להיות, ולך תעשה גלות. לאן? אני לא אומר לך, אל הארץ אשר אראך, עוד תקבל ידיעה, אני כבר אודיע לך.

צריך להבין את זה, אברהם אבינו בא הביתה ואומר לאשתו ולכל אותן נפשות שהוא עשה, זהו זה רבותי, חסל סדר אור כשדים, תארזו את החפצים, תארזו את המזודות, אנחנו הולכים, למקום טוב. רש"י אומר:

המליונים וכל המליארים - כלכם טועים, הצדק אתי, ואני אומר לכם צריך לעבד את הבורא יתברך, את הקב"ה מלך מלכי המלכים ישתבח שמו. כלם יגידו לו: חביבי, במחילה, אתה טעון אשפוז, תראה, תראה, אנחנו מליארים, מליארים, מה, כלם טועים ורק אתה צודק? תחשב, יש לנו כלל גדול בתורה, אחרי רבים להטות, אז תתבונן: אתה אחד, ואנחנו אלפים ורבבות ומליונים, נו, אז השכל אומר, והסברא מחיבת, שהצדק עם מי? עם מי הצדק? ודאי אתנו, אז מה אתה שח, מה אתה אומר: אתם כלכם טועים. הנה תראה את כלם, האם כלם טועים? היתכן?

כשאדם רואה דבר כזה הוא נכנע. באמת, מה, וכי מסתבר שכלם טועים ואני צודק? אז הוא מבטל דעתו, מה יעשה. אבל אברהם אבינו עמד בשלו ולא היה אכפת לו מאף אחד, יעמדו מליונים, יעמדו מליארים, והוא אומר כלכם טועים, ושוב מכריז ואומר כלכם טועים, צריכים לעבד את הקב"ה אחד יחיד ומיוחד. והם שואלים אותו מי זה? מה זה? אז הוא אומר להם: זה לא כמו שאתם חושבים, לכם יש עץ ואבן, שאתם רואים אותו והוא לא רואה אתכם, ועכשו אני אומר לכם חדוש גדול, יש אלה שהוא רואה אתכם ואתם לא רואים אותו, זה ההפך ממה שהיו רגילים. הם רגילים תמיד לראות עץ ואבן, הם רגילים לראות איזה אלה שהם רואים אותו והוא לא רואה אותם, בא אברהם אבינו והפך את הקערה על פיה, רבותי: לא! יש אלוה אחד שהוא רואה אתכם, ומשגיח עליכם, כל רגע ורגע, כל שניה ושניה עיניו צופיות על מעשי בני אדם, אבל אתה לא תראה אותו, "כי לא יראני האדם".

זה באמת היתה מהפכה, אברהם אבינו עשה מהפכה, ועומד בשלו ארבעים שנה במסירות נפש, בנסיונות, משליכים אותו לכבשן האש, והוא עומד באמונתו. הרמב"ן (בראשית י"א, כ"ח) מביא שהוא ישב עשר שנים בבית סהר כמו שאומרת הגמרא בבבא בתרא (ע"א א'), ישב בבית הסהר, וענו אותו, וצערו אותו, את כל ממונו לקחו, ורדפו אותו עד חרמה, ואברהם בשלו: ה' הוא

אבינו גיר וקרב לבורא יתברך. לכן נקרא דוקא אברהם בתאר "אברהם אברהם", כי זה גדר האהבה, מי שאוהב את הבורא יתברך, הוא לא דואג רק לעצמו, שהוא יהיה בסדר, שהוא יהיה צדיק, אלא הוא דואג גם בן לקרב אחרים לעבודת הבורא יתברך. [והאריך בזה בנפלאות רבנו הגדול החתם סופר זצ"ל בהקדמה לשו"ת חתם סופר יו"ד (במאמר פתוחי חותם) ע"ש].

אברהם אברהם

בספרי (ואתחנן פסקא לב), על הפסוק 'ואהבת את ה' אלקיך', דרשו רבותינו: "ואהבת - אהבה על כל הבריות כאברהם אביה, כענין שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן".

כלומר, שבמלה 'ואהבת' יש צווי, לא רק שאתה תאהב, אלא דרשו את זה לפעל יוצא: ואהבת - תאביאהו על האחרים, תגרם שגם שאר בני אדם יאהבו את הבורא יתברך. כמו אברהם אבינו שהפקיר את עצמו בשביל ה' יתברך, הרי מה היה חסר לאברהם אבינו שהיה יכול לשבת ולהיות עוסק בתורה יום ולילה לעצמו? בשביל מה הוא צריך ללכת להתחיל עם כל מיני עובדי עבודה זרה, עם כל מיני אנשים שמשתחוים לעץ ואבן? אדם יתאר לעצמו מה זה, יש לנו עדין בדורנו גם בן קצת כאלו עובדי עבודה זרה, הפוששים, הרמב"ם בספר המורה (ח"ג פנ"א) כותב על אותם פוששים המסתובבים שם באפריקה, שהם מחזקים בעיניו ש'מגדר קוף יצאו, ולגדר אדם לא הגיעו', זה משהו ממצע, עדין מגדר קוף הוא יצא, שהרי סוף סוף יש לו איזה ציור אנושי, יש לו ידיים, יש לו רגלים, [ונב אין לו ברוך ה']. אבל לגדר אדם עדין לא הגיעו. למה? כיון שמה הוא עושה? משתעשע בהבליים שלו, עובד עבודה זרה, זה לא גדר אדם, אין לו צורה אנושית, כך אומר הרמב"ם.

אז נתאר לעצמנו שאם יציעו לנו לעסק בזה, לשבת עם כאלו אנשים ולטעת בלבם אהבה ויראה לה' יתברך, אז מה יאמר אדם? יאמר: מה לי ולצרה הזאת, עדיף שאשב ואתעסק עם אבני ורבא. אשב ואלמד ש"ס ופוסקים, זה יותר אנשים שיש אתם שיג ושיח, יש

לטובתך, תלך להנאתך ולטובתך, ושם אעשה לגוי גדול, כאן אי אתה זוכה לבנים, ועוד שאודיע טבעך למקום, איזה הבטחות נפלאות. אז הוא בא לביתו ואומר לכלם: נו, אנחנו הולכים, וכלם שואלים אותו: 'בסדר, אנחנו הולכים. אבל ילמדנו רבנו לאיפה הולכים', והוא אומר להם: תאמינו לי, שגם אני לא יודע. אבל הולכים.

נו, זה לא נסיון? הרי כל אחד היה לפחות שואל: טוב, רבון העולמים, תגיד לי איפה, איזה כוון, צפון, דרום, אבל אברהם לא שואל מאומה. הקב"ה אומר - עושים.

ואעשה לגוי גדול, מבטיח לו הקב"ה, אני אעשה אותך לגוי גדול, ואברכה ואגדלה שמך והיה ברכה, רש"י אומר דברים נפלאים, לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים, כך אמרו רבותינו, ממעטת פרו ורבו, וממעטת את הממון, וממעטת את השם, את הפרסום, את הגדלה שלו, לכך הזקק לשלש ברכות הללו שהבטיחו - הקב"ה הבטיח לו, על בנים, על ממון, ועל השם. והיה ברכה - לא פחות ולא יותר - הברכות נתונות בידי. אברהם אבינו נהיה מקור הברכה, מי שהוא מברך - מברך, את מי שהוא מקלל, הקב"ה יקלל אותו. "עד עכשו, היו בידי הברכות, ברכתי לאדם ונח ומעכשו אתה תברך את אשר תחפץ". לשון רבותינו בבראשית רבה (פט"ל, סי"א).

וילך אברהם כאשר דבר אליו ה', וילך אתו לוט, לוט גם בן הצטרף, ואברהם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן, מדגיש הכתוב, שאברהם כבר לא היה בחור צעיר שקלים לו טלולי הדרך, הוא כבר בן חמש ושבעים שנה, שזה גיל די נכבד גם בזמנם. והוא הולך והולך. בלי חקירות ובלי דרישות, לאן? תנו לגמל ללכת, היכן שילך זה טוב, תנו לחמור שילך, איפה שהוא יקח אותי זה בסדר. אמנם אני לא יודע לאן נלך, אבל הקב"ה הוא מנחה אותי בדרך.

ויקח אברהם את שרי אשתו, ואת לוט בן אחיו, ואת כל רכושם אשר רכשו, ואת הנפש אשר עשו בחרן. מפרש רש"י בשם התרגום, ואת הנפש אשר עשו בחרן, "ואת נפשתי דשעבדו לאוריתא", את אותן נפשות שאברהם

לטוח ארץ', להתפלל בעודו צעיר וכוחו במתניו על זקנתו, ותועיל לו תפלתו ברב הימים.

מכל מקום אז כשהגיע אברהם אבינו לארץ ישראל, הנה ה' נגלה אליו, וירא ה' אל אברהם ויאמר לו רעה אתן את הארץ הזאת, יפה, זהו זה, כאן תעמד, לא צריך יותר שתסתובב, זה המקום שהבטחתי, ופה הבטחתי לך את כל ההבטחות, כאן לזרעך אתן את הארץ הזאת, נכון, אתה בן שבעים וחמש שנה, ואין לך ילדים עדין, אבל אל תדאג, אני אתן לך בנים, אתן לך בני בנים, יהיה לך זרע גדול, ואתה תשב פה, והארץ תהיה שלך.

ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו, מפרש רש"י: "על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל". כמה וכמה שנים אברהם אבינו היה נשוי ולא היו לו ילדים, וה' יתברך הבטיחו: אל תדאג, יהיו לך בנים, וגם הארץ הזאת תהיה שלך. מיד ובו במקום בנה מזבח להודות לה' על הדברים הללו.

אברהם ראש למאמינים

ואברהם אבינו בשלו, ויסע אברהם הלוח ונסוע הנגבה, למרות מה שאמרנו שהוא רק עולה חדש, למרות שהוא גר, הוא לא תושב המקום ארץ כנען, למרות זאת הוא בשלו, ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה', אברהם אבינו עושה את התעמולה שיאמינו כלם בהקב"ה, אפילו שהוא לא מהמקום הזה, עדין הוא בקשי נכנס לארץ, אבל הוא בשלו, מיד הוא מכריז ואומר - ויקרא בשם ה', וכך הוא נוסע בכל ארץ ישראל, נוסע הנגבה, ובכל מקום שהוא בא הוא מכריז: ה' הוא האלוקים, ה' הוא האלוקים.

לפי שעה בואו נתבונן, הנה ה' יתברך הבטיח הרבה הבטחות, שיהיה לו כסף, עוד מעט נראה כמה כסף היה לאברהם, והבטיח לו שיהיו לו בנים, והבטיח לו שהשם שלו יפרסם, ורק תבוא לארץ ישראל והכל יהיה טוב, אבל באמת ומה קרה? ויהי רעב בארץ.

כשאברהם אבינו בא לארץ ישראל הוא חשב שהוא בא אל הנחלה ואל המנוחה, אל מקום שהוא יוכל

לי יותר נחת ושעשוע עם, מאשר לשבת עם כאלו אנשים אוכלי אדם, ולתקע בלבם שה' הוא האלהים. אבל אברהם אבינו לא עשה חשבונות כאלה, "ואת הנפש אשר שעבדו לאוריתא", הוא הפקיר את עצמו וישב עם כאלו בריות שאפשר לברך עליהם "משנה הבריות" בלי ספקות, ישב אתם, ותקע והכניס בלבם אמונה בבוא יתברך, זה אברהם אבינו, "אהבהו על אחרים", ולכן גם כן זכה שיקרא "אברהם אוהבי" כמו שאמרנו.

לעולם יקדים אדם תפלה לצרה

והנה סוף סוף יוצאים הם וכל הנפש אשר עשו בחרן, ויצאו ללכת ארצה כנען, ויבואו ארצה כנען, זהו, הגיעו לכתבת הנכונה. ושם בארץ כנען, כשאברהם אבינו הגיע, ויעבר אברהם בארץ כנען עד מקום שכם עד אלון מורה והפנעני אז בארץ, וכבר פרש רש"י את כל המקראות הללו, למה באמת הוא הגיע לשכם, ולמה הגיע לאלון מורה. בשכם - כיון שרצה להתפלל על בני יעקב שיבואו להלחם בשכם, שיצליח ה' בעדם. ובאלון מורה - הגמרא אומרת במסכת סנהדרין (מד:) "לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאלמלא הקדים אברהם תפלה לצרה לא נשתיר משונאיהן של ישראל שריד ופליט". חמש מאות שנה היו בערך מאברהם אבינו עד שנכנס יהושע לארץ, אבל אלמלא תפלתו של אברהם אבינו שהקדים וראה מה עתיד להיות שחטא אז עכן בעי, אז לא היה נשאר אחד חי מפלל ישראל.

וכמו שאברהם אבינו הועילה תפלתו להביא לישועתן של ישראל מאות שנים לאחר מכן, כך תמיד הוא ש"לעולם יקדים אדם תפלה". אדם לא יודע, אבל צריך להתפלל כבר מבחירתו על זקנתו, וכך כתוב בתנחומא (פרשת משן ס"ו): "צריך אדם להתפלל על זקנתו, שתהא עיניו רואות ופיו אוכל ורגליו מהלכות, שבזמן שאדם יזקין הכל מסתלק ממנו". וזו התפלה שנצרכת על הגשמיים, אבל הוא הדין על המצב הרוחני שלו גם כן צריך להקדים תפלה, שיהיה עובד ה' אלוקים כל חייו. וזהו סוד גדול שגלו לנו רבותינו, שאדם יכול להשקיע

החביא את שרה בתבה כשנכנס למצרים. אבל לא עלה בידו כלום, כי שאלו אותו מה יש לך בארגז, מה יש לך בתבה? אמר, יש לי שם דברי אכילה. אמרו לו, אולי יש לך שם פלפלים שזה שנה יותר, אמר: בסדר, אני אשלם לכם מכס שישנה פלפל. אמרו לו: אבל אולי יש לך שמה כסף וזהב, אמר: בסדר, אשלם לכם כסף וזהב, מה שאתם רוצים. אמרו: לא, שום דבר לא יעזור, תפתח ונראה מה יש לך בתבה.

פתחו, ומה יצא מזה? - כתוב בהמשך: ויראו אתה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה, אמרו: זו נאה שתהיה אשת המלך, ותקח האשה בית פרעה. אחד אחר היה עומד ואומר, ואין אדם נתפס בשעת צער, רבוננו של עולם, אני מכרח, מכרח, אני מכרח לדבר אתה, תראה רבוננו של עולם, איזה הבטחות הבטחת לי, הבטחת לי ארץ ישראל, מה יצא לי מזה? רעב יש שם, מאז שבאתי לשם רק צרות יש. ובטוח שפאשר אברהם אבינו הגיע לארץ ישראל, אין ספק שכל האמות, כל אלו שישבו בארץ ישראל, תלו את הרעב באברהם אבינו. יש להם ראיה, לפני שאברהם אבינו בא וכלם היו עובדי עבודה זרה, הכל היה על מתכנתו, אין רעב, אין צרה, אין שום דבר רע, הכל יש. בא אברהם אבינו עם השיטות החדשות שלו, עם המהלכים המחדשים - אמונה באל יחיד, רק התחלנו לעבד את מה שהוא עובד, הנה תראו מה שיצא, רעב כבד מאוד, אם כן מי אשם? ודאי שהוא, אין ספק שכלם היו עושים תעמולה נגדו. בטח כבר הוציאו גזרת גרוש על אברהם אבינו, צא החוצה, אנחנו לא צריכים אותך פה, לפני שבאת היה מצין, עכשו באת קלקלת את הכל. בודאי שהיתה התנגדות עצומה לאברהם אבינו, מה הוא עושה פה מהפכות היהודי הזה, ואברהם אבינו שתק, יהיה מה שיהיה, אני בשלי, הוא הולך וקורא: ה' הוא האלהים.

אחרי זה היה אומר כל אחד אחר: טוב, רבון העולמים, רעב יש. אבל אמרת גם 'אגדלה שמך'. איפה השם? אמרת שיצא לי שם טוב, איזה שם טוב, 'מהפכן' קורים לי, רוצים לשם אותי בבית סהר, גם פה עושים לי צרות.

להיות שם במנוחה, ובאמת יתקינו כל ההבטחות, וכל הברכות שהקב"ה מברך אותן, והנה זה פלא - ויהי רעב בארץ, ועוד איזה רעב? כבד מאוד! אומר רש"י: באותה הארץ לבדה, גם כן רעב מיחד במינו, בסוריה אין רעב, בירדן אין רעב, במצרים אין רעב, בלבנון אין רעב, איפה יש? היכן שאברהם אבינו נמצא, זה כבר מקום לעורר תמיהות. רבון העולמים, תראה, אני ישבתי שם בבבל, אור כשדים, מה היה חסר לי, היה לי שם נחלה. נחלת אבות, תרח אבא שלי שם, וסבא שלי שם, ומה היה חסר לי, ברוך ה' הייתי מפרסם אצל כלם, אפילו נמרוד פחד ממני, אז עכשו אתה אומר לי לך תהיה גולה, לך תהיה נע ומטלטל, ובאתי לארץ הזאת, ואתה מבטיח לי הבטחות נפלאות, ועורבא פרח, כלום לא יצא מזה, מה יצא מזה? רעב כבד מאוד! איפה שאני נמצא יש רעב, ורעב לא סתם, אלא רעב כמו שאומר הפסוק כי כבד הרעב בארץ, כבד, כבד מאוד מאוד, הרעב היה נורא, אדם צריך לתאר לעצמו מה זה רעב, אנחנו לא יודעים מה זה. אבל אדם בין שאין לו כוית לאכילה, כלום.

אין ברירה, ומכרח אברהם אבינו לצאת, לרדת מארץ ישראל לגור במצרים. עשרה קבין כשוף ירדו לעולם, תשע נטלו מצריים (קדושין מט:), והדרשנים מוסיפים: אחד נוסף הם גנבו. כל הכשוף נמצא שם, ומצרים זה לא ישוב מבחר, זה לא מקום של יראי ה', ובאמת אברהם אבינו מתחיל לדאג, ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה, ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה אתה, אומר רש"י: פשוטו של מקרא, הגיעה השעה שיש לדאג על יפיה, עכשו הגיע הזמן לדאג דאגות חדשות. מעולם לא דאגתי על זה, כל השנים שאני חי אתה, שבעים וחמש שנה שאנחנו ביחד לא היו לי דאגות, אבל עכשו אנחנו באים למקום שיש בו דאגה גדולה, 'הגיעה השעה שיש לדאג על יפיה'. ומדוע? - כיון שעכשו אנחנו באים בין המצריים, אנשים שחרים ומכערים, אחיהם של כושיים, ולא הרגלו באשה יפה, אז אני ואבוי מה שיהיה.

לכן, כמו שאומר רש"י בשם רבותינו (פראשית רבה פ"מ, ס"ה): אברהם אבינו כבר הקדים רפואה למכה, הוא

ועוד מה אתה אומר? אתן לך בנים. נו, הרי גם את אשתי לקחו ממני, ואיך יהיו הבנים.

אבל אברהם אבינו לא חוקר ולא דורש ולא שואל. מה הוא אומר? בסדר, הקב"ה עשה ככה, סביר וקביל. מקבל באהבה ובכבוד. אדם אחר היה מטיח ראשו בקרקע ובוכה: רבון העולמים, תזכר מה שעשיתי לכבודך, רבון העולמים תזכר לי שקפצתי לכבשן האש, תזכר לי שאני היחיד שעובד בשבילך, ואני מכנים אמונה בכלם שיעבדו אותך, רבון העולמים זה מגיע לי? זו תורה וזה שברה? אבל אברהם אבינו לא כתוב ששאל כלום, למה? הוא האמין, הוא המאמין, הוא שתק, וזה הנסיון הגדול, וזו האמונה.

אנחנו עצמנו שמאמינים בני מאמינים זה כבר לא כל כך קשה, כמו שאמר יהודי גדול: אנחנו נוסעים ברבבת של אברהם אבינו. אברהם אבינו שתל ונטע בלב כל אחד מכלל ישראל את האמונה. כל הנסיונות הללו, ובפרט נסיון העקדה, זה כבר משרש בלבנו, כל המסירות הזו, כל הדחק והנסיונות שלא שנו כלום.

מאמונתו של אברהם אבינו.

אין לך אדם שאין לו יסורין. אנחנו צריכים לדעת, כתוב בספר הישר המיחס לרבנו תם (שער ו'), העולם הזה הוא נוח התלאות. נוח התלאות! תדעו לכם, מי שחושב שפה זה עקר העקרים, שפה העולם הזה, זה המקום שהוא בא להתענג בו, אז הוא טועה, טועה ממש, פה זה נוח התלאות, אין לך אחד בבריאה שאין לו יסורים בזה העולם. אבל אנחנו צריכים ללמוד מדרך של אברהם אבינו, להבין שכל הצרות הדחק והיסורין, כל זה נסיונות, וצריכים לקבל אותם באהבה.

הרי כך אנחנו מברכים ברפת המזון. אבינו, רענו, זוננו, פרנסנו, כלכלנו, את הכל אנחנו מגלגלים על הבורא יתברך, רבונו של עולם אתה אבא שלנו, אתה הרועה שלנו, אתה המפרנס שלנו, אתה המכלכל שלנו, תכלכל אותנו, תפרנס אותנו, והרוחנו, והרוח לנו מהרה מכל צרותינו. והרי כל אחד מברך ברפת המזון, ונמצא שכל

אחד מודה שיש לו צרות. ולא אומרים מצרתנו, אלא מכל צרותינו, לא צרה אחת. ובאמת אני מחפש משהו שאין לו שום צרה, אין דבר כזה, אין, ובפרט עכשו, בפרט בזמן שלנו, שאנחנו ערב הגאולה, וחבלי משיח מתחזקים, לכלם יש צרות - לכל אחד בעיה משלו, או דחק הפרנסה, או יסורים בגופו, או ילדים, כל אחד יש לו הענינים שלו, כיון שעכשו המרוק האחרון לפני ביאת מלך המשיח, הצחצוח הגדול, ולכן הנסיונות קשים, וצריכים לעמד ולטפס, כמו שאמר אותו גדול: פשיבוא מלך המשיח יתרבו הנסיונות והקשיים כמו שצריך לטפס על קיר חלק, אדם יתאר לעצמו: קיר חלק אומרים לו תעלה, תעלה, נו איך יעלה, אבל צריך בכל זאת להשתדל ולטרוח ולהתאמץ, ואשריו ואשרי חלקו של מי שעושה את זה. והוא מה שאומר בספר הישר, העולם הזה - נוה התלאות.

האמונה - הנסיון בדורו של משיח

אדמו"ר רבי ישראל מרז'ין ע"ה, היה אומר (הובא בס' נסות ישראל דף י"ב): מנהג הקדמונים, וכך נוהגים האשכנזים לומר בחג הסוכות בסדר הושענות "הושענא שלש שעות הושענא". וצריך להבין מה הכונה "שלוש שעות", ויש בזה הרבה באורים. אבל רבי ישראל מרז'ין באר על פי מדרש שאומר שבאחרית הימים יהיה נסיון גדול כמו שהיה הנסיון הגדול בימי אליהו בחר הפרמל.

בדור ההוא, "כי עזבו ברייתך" - כמו שאמר אליהו הנביא (מ"א, יט, ט), כל ישראל ממש הלכו אחרי התועבות של איזבל המרשעת, ועזבו את ה'. היא החטיאה את כלם, ואפלו את בעלה אחאב, היא זו שהסיתה אותו כמו שאמר הפסוק, ומי שלא היה עובד עבודה זרה, היתה מתזיה את ראשו, כך שכלם היו מכרחים לעבד עבודה זרה, ורק אליהו נשאר נאמן לה' ולתורתו.

ואז היה המעמד הנורא, שכנס אליהו את כלל ישראל, ואמר להם (מ"א יח, כא) "עד מתי אתם פסחים על שתי הסעפים, אם ה' האלהים לכו אחרינו ואם הבעל לכו אחרינו", כי אי אפשר לעשות שתוף ביניהם. ואמר להם, בוא ונבנה שני מזבחות על הר הפרמל, ונביא שני פרים,

בו. אותו כבדו שישים את האש מתחת למזבח. אמרו לו: אנחנו נצַעק 'הבעל עֲנֵנו', זו הססמה, ומיד אתה מלמטה תדליק את האש. בכך קוו שִכְאֶשֶׁר יֵרְאוּ אֶת האש דולקת, יאמינו כֵּלָם בבעל.

אכל רבות מחשבות בלב איש. הקב"ה שלח לו "משלוח מנות" מכבד, שלח לו נחש תחת המזבח, הכיש אותו ומת (ילקוט שמעוני מלכים שם). והיו נביאי הבעל צועקים לו 'הבעל עֲנֵנו', 'הבעל עֲנֵנו', ואין קול ואין ענה ואין קשב. בזה אליהו הנביא מצא את המקום לגבות ולהתהלך וללעג ולהתלווצץ מהם, אמר להם, שִמָּא הבעל שִיג ושיח לו עם מִישֶׁהוּ, הוא עֶסֶק, אולי במחילה, הוא הלך לשרותים, אולי בכלל, הוא מספן, עִיף, הרי זָקוּן כבר הבעל, הלך לישון מנוחת צהרים, שנת צהרים, צריך לעורר אותו, תצַעקו יותר חֶזֶק... בקצור: הם צַעקו, צַעקו, וכלום.

ואז אליהו הנביא נגש ואומר: עֲנֵנו ה' עֲנֵנו, כמו שכתוב שם בפסוקים. התפלל אליהו, רבון העולמים, תוריד אש מן השמים, לא לכבדו ולא לכבוד בית אבא אני עושה את זה, אלא לכבודך שידעו ישראל שה' הוא האלוהים. ואז באותו הרגע ירדה אש מן השמים אל המזבח, ונִכְחוּ כֵלָם לראות עין בעין כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו. ואז היתה שם השחיטה הגדולה של נביאי הבעל ארבע מאות וחמשים, ארבע מאות נביאי האשרה נשחטו שם, כמו שכתוב הכל בספר מלכים א' (פרק י"ח).

זה היה בזמנו של אליהו הנביא, אז ירדה אש מן השמים אל המזבח של אליהו, וכֵּלָם צַעקו ה' הוא האלהים. אמר אדמו"ר רבי ישראל מרוז'ין, בזמן שלנו, ברגעים שלפני הגאולה, יהיה בדיוק אותו הנסיון. יהיו שני מזבחות, אחד לה' ואחד להבדיל לבעל, וגם כן תרד אש מן השמים, והאש תבער שלש שעות, אבל הפעם האש תרד למזבח של הבעל, ושם היא תבער שלש שעות, ומי שיוכל באותן שלש שעות לעמד בלי ספקות, וגם תוך כדי שהוא רואה אש שִיִּירֶדֶת לבעל, עֲדֵן הוא צועק ה' הוא האלהים, זהו מאמין אמתי. הוא זה שיקבל את פני מלך המשיח.

ונקריב אחד במזבח אחד לה' ואחד - להבדיל אֶלֶף אֶלֶף הבדלות - במזבח השני לבעל, ונעשה בחינה זו ונראה מי הוא האלהים.

וכך היה, כמו שכתוב בספר מלכים. עשו שני מזבחות, אחד לה' ואחד לבעל, שמו פר אחד פה ופר שני שם, ונחכו שתֵּרֶד אש מן השמים, ואמרו: איפה שתֵּרֶד האש, שם זה יהיה סימן שבאמת הוא האלהים האמתי. וכמו שידוע, נביאי הבעל לא היו כסילים, ידעו את האמת שאש לא תרד מן השמים, ואמרו: צריכים לזרוז קצת מלמטה שתצא אש גם כן. ושלחו את אותו אחד, את אותו טפֶּשׁ מִפְּרָס, 'חיאל בית האלי'. חיאל זה היה רע ורשע מִפְּרָס, הרי הוא זה שבנה את יריחו.

מי שמתבונן במעשה של חיאל כשבנה את יריחו, הרי זה פחד פחדים. יהושע קלל: מי שִיבְנֶה את יריחו, כשיתחיל לבנות ימות בכורו, וכשיגמר לבנות, אחרון בניו ימות, וכך היה! חיאל בית האלי כשהתחיל לבנות את יריחו, באותו הרגע שהוא התחיל לתקע מסמר ראשון בעיר הזו, מת בכורו. ממשיך לבנות, מת השני. ממשיך לבנות, מת השלישי. נו, אתה רואה שאִתָּה מביא כִּלְיָה לעצמה, את הבנים שלך אתה הורג ורוצח בעצמך זה אחר זה, ודאי תפסיק. ולא, הוא בשלו, הוא יעבד ויבנה את יריחו, ואפלו ימותו כל בניו. וכך היה באמת, מתו כל בניו.

איזו רשעות יש כאן, אדם רואה בחוש איד מתקיימת הקללה, מה, וכי אתה לא אוהב את הבנים שלך? אין לך קצת רחמנות, כרחם אב על בנים? אבל הוא בשלו. ולמה? - כי יש לו אידיאל. יש לו "עקרונות". העקר זה האידיאל שלו, צריך לבנות את יריחו, צריך לעשות מה שנקרא 'כבוש השממה'. זה היה האיש חיאל בית האלי. רואה בחוש את יד ה' פוגעת בו, מת בכורו, ומת השני, ומת השלישי, ומה הוא אומר? 'כן יאבדו כל אויבי ה', לא אכפת לי, אני בשלי, יהיה מה שיהיה.

כיון שראו נביאי הבעל שיש אחד כזה שבשביל העקרון הנפסד שלו מוכן להפסיד כל מה שיש לו בחרו

איזו סגולה עשית, ממה נשמרת. אז אמר: בואו ואלמד אתכם. תדעו, לכל אחד ואחד יש לו את הבעיות שלו, את הנסיונות שלו, את היסורים שלו. כל אחד. אין לך אחד שאין לו את היסורים שלו, רק מה, יש הרבה בני אדם שכשקורה משהו אתם אז הם לא יכולים להתאפק ומכרחים לשאל שאלות: רבון העולמים ואדוני האדונים, תגיד לי מדוע ולמה, למה זה קרה לי? הרי זה לא מגיע לי, לפי איך שאני מכיר את עצמי לא צריך שיהיו לי כאלה יסורים. ולפעמים יש "חסידים ואנשי מעשה", שמוסיפים לשאל: למה לי באים היסורים, ולא לשכן שלי...? הרי לו זה מגיע, תסתכל עלי, ותסתכל עליו, רבון העולמים, שמא בין אוהב לאויב נתחלף לך... יש איזה טעות בכתבת אולי... אמר רבי שמעון מירוסלאב, ה' יתברך מאריך אפיה. אבל כשהוא רואה ששואלים הרבה פעמים למה, למה, למה, אז הוא אומר: תראה חביבי, אתה שואל שאלות טובות, בוא אלי ואני אסביר לך. ואז הקב"ה לוקח אותו אליו, מעלה אותו לשמים, ואומר לו שאלת, ובכן בני זו התשובה. שאלת למה, זו התשובה. שאלת מדוע, זו התשובה. בעולם האמת הכל ברור ובהיר, כל הקשיות וכל התמיהות מסתלקות.

אמר להם רבי שמעון: אני מימי לא שאלתי למה ומדוע, קרה מה שקרה, אמרתי: ה' רחום וחנון, ואם הביא לי את היסורים כנראה שאני זקוק להם. קבלתי באמונה ובאהבה כל מה שקרה לי. ובגלל שלא שאלתי למה ומדוע, השאירו אותי פה הרבה שנים. לא דרשתי הסברים...

וצריך לדעת שבאמת המאמין ככה חי. יהיה מה שיהיה, הוא סומך על הבורא יתברך ואת זה צריכים לתקע היטב בלב, 'המנהג עולם' בחסד ובריותיו ברחמים, קורים כל מיני דברים שאדם לא יכול להבין, אבל כיון שאנחנו מועטים בשכל ומועטים בדעת אנו לא מבנים את זה.

ספר אחד מחכמי הדור מעשה שהיה אתו, שיום אחד ראה את בתו הקטנה, כבת ארבע - חמש, באה אליו והפה שלה מלא גלות משחק, מזכוכית. הכניסה לתוך

ורבותי. זה לא צריך להיות ממש כפשוטו שיהיו שני מזבחות ותרד אש מן השמים, לאו דוקא. אבל די לנו במה שאנחנו רואים לכאורה את ההצלחה של הרשעים, את ההצלחה של הרחוב, הכל יש שם, והרבה פעמים לעינינו זה נראה, מי שנמצא כל היום בבית ה', מי שרוצה ללכת בדרך ה', אז הוא תמיד מסכן, תמיד הוא מקפח, תמיד יש לו חסרונות בהנאה שלו, תמיד כשהוא רוצה משהו אז אומרים לו אי אפשר, זה אסור וזה אסור וזה אסור. אבל אם האדם, למרות שנראה שהרשעים הם אלו שמקבלים את כל ההנאה, את כל השפע, הוא עדין עומד בשלו, עם כל זה הוא זועק ואומר ה' הוא האלהים, לא אכפת לי מכלום, יהיה מה שיהיה, אני עדין של הבורא יתברך, אני עדין עבדו, ולא מהרהר, ועם כל היסורים, ועם כל הקשיים שיש, עומד באמונתו ובדקתו, זה מאמין, וזה יחכה ויקבל את פני מלך המשיח.

חזק האמונה מספר בראשית

אנחנו נמצאים בהתחלת 'ספר האמונה', ספר בראשית. חמשים פרקים יש בו, ואין בו אלא רק שתי מצוות בסד הכל. מצוות מילה ומצוות פרו ורבו. לשם מה יש בו כל כך אריכות, חמשים פרקים, ואין בו כי אם שתי מצוות? אבל ההסבר הוא שזהו ספר האמונה, כל מה שכתוב פה בפרשיות הללו, בפרשת השבוע שלנו, זה ללמד אותנו איך להיות מאמינים. הנה אברהם אבינו, הנה הנסיון שלו, לך לך מארצה, ועוד מעט נראה בתורה את הנסיון של עקדת יצחק, והנסיונות של שאר האבות הקדושים, וזו חובתנו תמיד לחזר ולשנן, יהיה מה שיהיה, איזה יסורים שיהיו, ואיזה נסיונות שיהיו, אבל המאמין תולה את הכל תמיד בבורא יתברך. הוא לא חוקר חקירות, ולא אומר 'למה זה מגיע לי', ולא אומר מדוע. הוא יודע שהכל בא מאת ה' לנסות אותו ולגדל אותו.

אחד מגדולי התלמידים של החוזה מלובלין, היה רבי שמעון מירוסלאב. הוא הפליג בזקנה, אומרים שהגיע למאה, או אולי גם ליותר. שאלו אותו פעם: כבוד הרב, ילמדנו רבנו, מה הסוד שזכית לאריכות ימים ושנים, כל כך אתה זקן, וכל כך זכית לאריכות ימים,

יצדיק באמונתו יחיה

ובאמת כל הדברים האלו הם פשוטים וידועים, אבל כמו שהקדמנו ואמרנו, עקר העבודה היא "והשבת אל לבבך", ידיעת הדברים האלה זה רק בבחינת 'כחמר ביד היוצר', וכל אחד צריך לחזור ולשנן את הדברים האלו עד שיכנסו אל לבו, 'שימו לבכם על דרכיכם', ואז באמת האמונה הופכת להיות חלק מכל אחד ואחד. כך עשו כל גדולי ישראל שהיו מאמינים, שהיו חוזרים ושונים את העקרים האלו עד שנכנסו בלבם, וכך צריכים לעשות גם אנחנו.

האדמו"ר מקאליב הראשון, זצ"ל לפני כמאתים שנה, היה סובל יסורים נוראים בר מינו. היה לו רב ימיו חלי עור, שהסב לו יסורין גדולים, וסבל ביותר. עד כדי כך שהוא לא היה מסוגל ללבש אפילו בגדים, משום שהבגדים היו מכבידים על גופו, והיו מצערים אותו ביסורין קשים ומרים. היו עושים לו בגדים מנייר כי כמה שהבגדים היו קלים יותר, הוא סבל פחות.

שאל אותו פעם אחד מהתלמידים, כבוד הרב, אנחנו רואים אותך יום יום שעה שעה, יסורים קשים, כל אבר ואבר, כל מילימטר מגופך יש בו פצעים ומין שחין רע. יסורים נוראים. איך זה שאתה לא 'נשבר'? איך זה שתמיד רואים אותך שמח בעבודת הבורא, תמיד מתפלל כמו אריה, התפלה שלך בוקעת להבות, אש להבת שלהבת, והמצוות כלן בשמחה ובששון, אף פעם לא נאנח, אף פעם לא בוכה, אף פעם לא מצטער. איך? הרי אנחנו כשיש לנו קצת יסורים, יושבים אבלים וחפויי ראש בצער גדול, ואלו אתה ממש תמיד עם חיוך על השפתיים.

אמר לו האדמו"ר, פשוט. על היסורים שהיו לי אתמול ושלשום, עכשו אני צריך לבכות? ודאי שלא. מאי דהוה הוה. לא יעזר שנבכה עכשו. וכמו שאין טעם שאבכה על יסורים של אתמול שלשום, גם על מה שהיה לפני שנה, אין טעם שאבכה על זה. אלא מה תגיד, על היסורים שיבואו לי אבכה. מה פתאום, ראיתם פעם מישהו

פיה הרבה גלות. עמד נבהל, עוד שניה אחת תבלע את זה, וחס ושלום זה חנק בטוח. לא ידע מה לעשות. מה יעשה, יכניס את האצבע שלו לתוך הפה שלה? הרי יתכן מאוד שכאשר יכניס, הוא יכניס גם בן איזה גלה אחת בתוך הבטן... אבל ה' יתברך עזר לו, ונתן בלבו עצה, שמיד סטר לה על לחיה. היא התפלאה והתחילה לבכות, אבל כיון שבכתה כל הגלות יצאו לה מן הפה. כך - הוא אומר - היתה הישועה.

אומר: עמדו יחד אתי שנים. עמד לידי בני הקטן כבן חמש, ועמד חכם זקן בן ששים. הבן הקטן בן חמש עמד מתפלא. מסתפל, אבא שלו, למה נתן לאחותו המסכנה סטירה?

בטח אומר: רבון העולמים, איזה אבא זה, לא מתבייש? הבת הזו לא עשתה כלום, באה אליו, מחיכת אליו, והוא מה עושה? נותן לה סטירה, איזה אבא זה, איזה לב? ולעצמותו החכם השני בן ששים שעומד, מנענע לו בראשו, אומר: אחת נתת? שתיים היית צריך לתת!... למה? - כי זה מה שהיה צריך לעשות. זה מה שהציל את חייה.

והו הו הדברים בנושא שעליו אנחנו מדברים. הרבה פעמים קורה לאדם איזה הפסד, איזה חסרון, איזה נזק, איזה יסורים. אז אם הוא כמו הילד בגיל חמש, אז הוא אומר: רבון העולמים, מה הולך פה, אני לא מבין, מה קורה פה, למה אתה עושה ככה, הרי אתה אבא שלי? אבל האמת היא שהוא לא יודע מה נסתר ומה מסתתר מאחורי זה, אבל פשיבוא מלך המשיח - וזה בקרוב רבותי - עין בעין אנחנו נראה איך שהפך היה צריך להיות כך, ורק כך, ובדיק כך, כך זה צריך להיות. ואז יהיה הכל 'אגלאי מלתא למפרע', הכל יתברר מעקרא, למפרע, שכן היה צריך להיות. אבל מי שזוכה להיות מאמין אמיתי, אז גם היום פשהוא לא רואה ולא מבין למה כל דבר היה צריך להיות, מכל מקום בגלל אמונתו, אין לו ספקות, ואין לו הסוסים.

אחת! אליו פונים, ואליו מבקשים, ואליו מתפללים ומתחננים, ורק הוא עוזר, ורק הוא נותן.

ועלינו לדעת - לכל אחד יש קשר עם ה' יתברך. ועליו לפנות ולבקש, להתפלל, וכשאדם מתפלל - מקבל. לזכר את הדברים הללו, אלו הם הדברים הפשוטים שצריך לחזור ולשנון, כי אצלנו היום התחלפו כל הדברים. תשאל אחד מי המפרנס שלך, מי הדואג לך, אז הוא יגיד לך: מי? הבוס שלי, הוא מעלה אותי כל יום בדרגות, כל יום עוזר לי, התחלפו היוצרות. והנביא אומר "וצדיק באמונתו יחיה", אם תתחזק באמונה, באמונה חושית, תוכל לקנות את כל התר"ג מצוות, כי האמונה זה המפתח והבסיס להכל.

וכתב במגיד דבריו ליעקב (שם) שאחד מרבותיו, צדיק יסוד עולם, תמיד היה אומר: יש פסוק במשלי (י"ט, כ"א), 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום', אז הוא היה אומר, אני מנגן את הפסוק הזה לא כמו שכל בני האדם מנגנים. בני אדם בדרך כלל, מנגנים את הפסוק הזה במנגינה של צער. הוא רצה לעשות איזה משהו, הוא רצה להקים איזה מפעל, רצה לעשות איזה ענין גדול, ולא עלתה בידו, אז מה הוא אומר? נו, מה אפשר לעשות, 'רבות מחשבות בלב איש אבל עצת ה' היא תקום'... אבל אותו גדול אומר, אני אומר את זה בשמחה!, 'רבות מחשבות בלב איש', וברוך ה', 'עצת ה' היא תקום', טוב שהמחשבות שלנו לא התקיימו. אם היו מתקיימות מי יודע איזה חרבון, איזה נזק, איזה קלקול היה יוצא, ברוך ה' שלא יצא כלום ממה שחשבנו. אנו סומכים על הבורא ומאמינים בו שהוא לבדו יודע מה טוב לנו. 'המנהג עולמו בחסד וביריותיו ברחמים'.

ויהי רצון שנוזף להתחזק מאוד מאוד באמונה בהשי"ת בתורה בתפלה בחסד ונוזף לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

שבוכה על היסורים שיבואו לו? - דיה לצרה בשעתה. אלא מאי, על היסורים שיש לי ברגע זה ממש אבכה, נו, רגע אחד אני לא יכול לסבל יסורים? זה רק רגע אחד! לא נורא. והבן היטב.

את הדברים האלו, רבותי, קל להגיד, אבל בשביל שהדברים יפנסו אל לבנו צריך עבודה תמימה, של חזרה ושנון ושוב ושוב. צריך תמיד לומר ולחזור ולומר, כי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד. ומי שמשגיג את המעלה הזו, שהוא חי בצורה הזו, הוא המאמין. הוא המאמין האמיתי שהולך בדרך של אברהם אבינו שהיה ראש המאמינים.

הנביא צווח ואומר (חבקוק ב, ד), "וצדיק באמונתו יחיה". דרשו רבותינו במסכת מכות (דף כד.), בהתחלה בא דוד והעמידו על אחת עשרה, בא ישעיהו והעמידו על שש, בא מיכה והעמידו על שלש, עד שבא חבקוק והעמידו על אחת שנאמר צדיק באמונתו יחיה".

ואין הכוונה חס ושלום שדוד המלך בא ו'מחק' את כל התורה ואמר שרק אחת עשרה מצוות צריכים לקיים, מכל תר"ג מצוות, חלילה, היו לא תהיה, כל אחד שהוא יהודי מאמין חייב בכל תר"ג מצוות, וחייב לקיים כל תר"ג מצוות. רק הפרוש הוא, כי דוד ראה שלפי מצב דורו אי אפשר להתחיל בכל התר"ג מצוות, אז אמר תתחילו באחת עשרה הללו, וזה מפתח שיביא אתכם לכל קיום תר"ג. אחר כך היתה עוד ירידת הדורות, וישעיה העמידו על שש, ולאחר מכן ירידה נוספת ואז מיכה העמידו על שלש, כמו שכתוב בפסוק (מיכה ו, ח) "מה ה' דורש מעמך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך". ואחר כך בא חבקוק וראה שגם זה קשה, העמידו על אחת - אמונה, אמונה, צדיק באמונתו יחיה, להאמין, לדעת, שכל דעביד רחמנא לטב עביד, שהוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים, שיש כתבת אחת,

סימן רסה - כללים הנתנים תחת הנר ה

לא יתן מערב שבת כלי מנקב מלא שמן מעל הנר, כדי שיהא מנטף שמן

א. לא יתן אדם מערב שבת כלי מנקב מלא שמן מעל הנר, כדי שיהא מנטף שמן לתוך הנר, גזרה שמא יסתפק מן השמן לצרכו, ויעבר על אסור מכבה (ילקוט יוסף א ב עמוד שצח).

ועין בערוה"ש (ס"ב) שהקשה, דאמאי המסתפק מן השמן שבכלי מנקב הנתון על פי הנר חייב משום מכבה, והרי הוא כלי בפני עצמו. ותירץ (בסעיף ד') בשם הים של שלמה (ביצה פרק ב' סימן כ"ח) דחישין שמא יקח השפופרת כלה מעליה בעוד הורדת הטפין, ואז יתכבה ממש לגמרי.

דעת מרן השלחן ערוך - שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור

והנה למאי דקיי"ל כר' שמעון דמלאכה שא"צ לגופה פטור, אין המכבה מתחייב מה"ת, אלא במכבה לצורך פחמים, וכמ"ש רש"י שבת (ריש דף ל. ודף מב. ובזכחים צב:), ולפ"ז המסתפק מן השמן שבנר פטור. ולמה כתב מרן "ויתחייב משום מכבה". ובשלמא להרמב"ם הנ"ל ניהא הלשון ויתחייב משום מכבה, דלטעמה אזיל דפסק (בפ"א מה' שבת ה"ו) דכל העושה מלאכה בשבת, אע"פ שאינו צריך לגופה של מלאכה, חייב עליה, כיצד הרי שכבה את הנר מפני שהוא צריך לשמן או לפתילה, כדי שלא יאבד או כדי שלא ישרף החרס של הנר חייב, מפני שהכבוי מלאכה, והרי נתפסו לכבות, ואע"פ שא"צ לגוף הכבוי ולא כבה אלא מפני השמן או החרס או הפתילה, ה"ז חייב. ע"כ. אבל לד' מרן השלחן ערוך דנראה דנקיט כר"ש שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, [ראה להלן], אם כן אמאי נקט לשון ויתחייב.

וצ"ל דלאו דוקא נקט, אלא תפס לשון רש"י כמות שהוא, אף דלא קיי"ל הכי, וכמ"ש האחרונים (שייבאו להלן), שכן דרכו של מרן. והכי משמע מדברי מרן בכ"ד דס"ל כר"ש, וכ"כ במחה"ש (ר"ס רסה), דדינו של הב"י אמת לכ"ע, אפי' לר"ש, ולשון "ויתחייב" שכתב המחבר הוא לאו דוקא, כיון דלא נפ"מ לדינא. עכ"ל.

ועין בש"ע (ס"ס שלד), שמותר לכבות גחלת "בין של עץ" בין של מתכת המנחת במקום שרבים נזקים בה,

ובהערה (שם) כתב במשנה (שבת כט:), לא יקב אדם שפופרת של ביצה ומלאנה שמן ויתננה על פי הנר כדי שתהא מנטפת. ופרש רש"י, שמא יסתפק מן השמן שבכלי וחייב משום מכבה. וכדתניא בביצה (כב.) הנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה. וכ"פ הרמב"ם (הלכות שבת פרק יב) דהמסתפק מן השמן שבנר חייב משום מכבה. וכתב במגדל עז, דתוספתא היא. וכן פרש רש"י ז"ל במתני' דלא יקב אדם שפופרת של ביצה. ובתוס' פרשו, דאינו ר"ל מפני שממנה כבוי, דלא הוי אלא גרם כבוי, וגרם כבוי ביום טוב שרי, אע"פ שממנה כבוי. ובשבת נמי אינו חייב, אלא הינו טעמא הואיל דבאותה שעה שהוא מסתפק ממנה מכבה קצת, ומכסה אורו, דלא יכול לאנהורי כלי האי כי איכא שמן מועט בנר, ולכך נראה ככבוי. ומכאן יש להתיר קנדיל"א של שעה גדולה לחתך למטה ממנה, כיון דבשעה שחותך אותה אינו מכחיש מאור שלה כלל, אע"ג שהוא גורם לגרם כבוי שרי, ודוקא לחתך אותה באור, אבל בסכין אסור אלבא דכו"ע, דאמר במתני' (ביצה לב.) חותכה באור בפי שתי נרות. ע"כ. והרא"ש שהובא לעיל חלק עליהם, כיעו"ש. וז"ל מרן בש"ע (סי' רסה ס"א): אין לתת כלי מנקב מלא שמן על פי הנר כדי שיהא נוטף שמן לתוכו, גזרה שמא יסתפק ממנו ויתחייב משום מכבה. עכ"ל.

סי' ה' ס''): "כל פסול שאמרנו בענין פצוע דבא הינו כשלא היה בידי שמים כגון שפירתו אדם או הפכה קוץ וכיו"ב, אבל אם נולד פצוע דבא, או שחלה מחמת גופו ובטלו ממנו אברים אלו, או שנולד בהם שחין והמסה אותו או כרתו, ה"ז כשר לבוא בקהל, להרמב"ם. אבל לרש"י והרא"ש לא מקרי בידי שמים אלא ע"י רעמים ובכרד, או ממעי אמו, אבל ע"י חלי חשיב בידי אדם ופסול. וכתב הרא"ש שכן משמע בירושלמי". עכ"ל. וראה בעין יצחק ח"ג עמ' תקכז].

ולפ"ז בג"ד אף שמרן הזכיר סברת הרמב"ם בשמו, כיון שאין לנו גלוי במקום אחר בדעת מרן, אין הכרח לומר שדעתו בדעת הרמב"ם. ובפרט שהזכיר רק את הרמב"ם לבדו, ואדרבה יש לנו גלוי במקומות אחרים שדעת מרן דמשצל"ג פטור, ממילא מה שהזכיר סברת הרמב"ם בשמו, אין זה מכרח דס"ל הכי לדינא. כי מסתמא מרן לא יעזב את דעת רב ככל הראשונים דנקטי לדינא דמלאכה שא"צ לגופה פטור עליה, ויתפס כדעה יחידאה לחיב במשצל"ג. [וראה להלן דעת רב הראשונים].

וכ"כ הראש"ל רב חמ"א בשו"ת מ"שה האיש (דף קעח רע"ד), שדעת מרן לפסק כמו שסתם, ומשום דקיי"ל מלאכה שא"צ לגופה פטור.

וכן בדיון שמאחר שמתוך כל שלישת עמודי ההוראה, דעת הרי"ף שהלכה כר' שמעון, כמו שכתב בשמו הרמב"ן (שבת קנו.). וכ"פ הרא"ש (פרק ר"א דמילה סי' ה, ובפ"ג דבכורות סי' ה), א"כ הלכה פשוטי עמודי הוראה, שהם הרבים. וכמו שכתב מרן הב"י בהקדמתו. ובפרט כאן שכ"ד רב ככל הפוסקים, כמבאר בדברי הרשב"א בחי' (שבת צד:), שרבונו חננאל פסק כר"ש. וכן דעת רב האי גאון. וכ"פ הראב"ד, והעלה בשם הרמב"ן [הנ"ל] שכ"ד הרי"ף. גם בהשגותיו על הרמב"ם הנ"ל כתב פן הראב"ד בשם ר"ח. וכ"פ בשו"ת רבנו אברהם בר יצחק אב"ד (בשו"ת הראב"ה סי' קז). ובעל המאור (שבת קז. ר"פ שמונה שרצים). וכן דעת הרמב"ן והרשב"א עצמם. וכ"פ בחדושי הריטב"א (שבת קנו.), והמאירי (שבת כט: ד"ה זהו ענין משנתנו). והר"ן (סוף פרק המצניע ד"ה ולענין, ובפרק כל כתבי קכא: ד"ה ונמצא פסקו של דברים,

והרמב"ם אוסר בשל עץ. ע"כ. והינו דמכיון שאינו מכונן לכבות לצורך פחמים, הוי מלאכה שא"צ לגופה, ובמקום חשש הזקא דרבים לא גזרו רבנן. (וכדאיתא בשבת מב.). ומה שסיים שם מרן ולהרמב"ם אוסר בשל עץ, הינו לשיטתו שפסק שאף במלאכה שא"צ לגופה חיב, כר' יהודה. מ"מ מרן סתם כר"ש. וידוע דקיי"ל הלכה כסתם. וכ"כ הא"ר שדעת מרן כהסתם דמלאכה שא"צ לגופה פטור. וכ"כ המשנ"ב, ובש"ע הגר"ז שם.

וכבר האריך בעין יצחק חלק ג' (עמוד תפד) להוכיח דבכל דכתא שמרן כתב סתם ויש, הלכה כסתם לגמרי, ואף לכתחלה א"צ לחוש לסברת הי"א. שהרי מרן החד"א מעיד בברכ"י (סימן סא שיו"ב סק"ב) ששאלו את מרן הש"ע עצמו על פונתו במ"ש בש"ע דין בסתם ויש, היאך הוא תופס לדינא, והשיב, דהלכה כסתם. ואם היה צריך לחוש לכתחלה לסברת היש אומרים, הו"ל למרן לאודעין דלכתחלה יש לחוש ליש אומרים, ומדסתם דבריו ע"כ שדעתו דהלכה כסתם לגמרי. וראה בקונטרס אחרון שבסוף ספר, ילקוט יוסף (שם) סי' א', ענף מד.

כשמרן מזכיר סתם ויש, והסברא השניה כותב בשם הרמב"ם היאך הדין

והנה מצינו בכמה דוכתי שמרן כתב הדין בסתם, ואח"כ הביא הדעה החולקת בשם הרמב"ם, או שהזכיר בסברא קמיתא את דברי הרמב"ם, ואח"כ כתב שיש חולקים. ויש לדון אם בכה"ג נקטי' הלכה כהרמב"ם, כיון שהזכר בש"ע בשמו, או גם בכה"ג הלכה כהסתם, או כסברת הי"א בתרא. וראה בהליכות עולם ח"ב (עמוד מא), ובשו"ת יביע אמר ח"ז (אהע"ז סי' ח). ולמעשה פשיט עוד צרופים לומר שכ"ה דעת מרן, נקטינן בדעת הרמב"ם, וכגון באו"ח סי' קפד ס"א, שכתב: ובשו"ג להרמב"ם ורבנו יונה יברך ברהמ"ז במקום שנזכר, ולהרא"ש יחזר למקומו ויברך. ע"כ. והזכיר ב' פוסקים, רבנו יונה והרמב"ם, וגם אין לנו גלוי במקום אחר שדעת מרן דלא כסברת הרמב"ם, בזה נקטינן כסברת הרמב"ם, אחר שמרן הזכיר זאת בשמו. [וכיו"ב לגבי פצוע דבא דשפיר סמכין על הרמב"ם מפני שהיה גדול הרופאים, וז"ל הש"ע (אהע"ז

דָּרֶךְ מֶרֶן הַשְּׁלָחַן עֲרוּךְ לְהַעֲתִיק לְשׁוֹן הַפּוֹסֵק תְּבָה בְּתֵבָה וְלֹא כָּל הַלְשׁוֹן בְּדוֹקָא

ובקאמת שאין מכאן שום ראיה וכמשנ"ת, שמקור דברי מרן הוא מפרוש רש"י שכתב בן, וכמ"ש בב"י, וכעין מ"ש הכנה"ג (חאו"ח סי' שיט אות יב), דמרון תפס שם לשון הרא"ש, אע"ג דלא ס"ל הכי. ע"ש. וכ"כ בספר מטה יהודה (סי' תקפב סוף ס"ב), דמרון תפס לשון התוס' ולדידיה לא ס"ל. וכ"ה האמת דלא כהתוס'. ע"ש. וכ"כ המאמר מרדכי (ס"ס תרנה), ובספר טהרת המים (מערכת פ אות ערה). וכ"כ ביד מלאכי (פללי הש"ע אות יא) וז"ל: דרך מרון הש"ע להעתיק לשון הפוסק תבה בתבה אף שיש קושיא בדברי הפוסק ההוא. ע"ש. ואף כאן ס"ל למרון כעקר הדין, שאפילו לדין דקיי"ל מלאכה שא"צ לגופה פטור, אסור לתת כלי מנקב מלא שמן מעל הנר, כדי שיהיה נוטף לתוך הנר. וכדמוכח מדברי התוס' שבת (מו: ד"ה דכל היכא), וזה"ל (קמה). וכ"כ הרב תוספת שבת (סי' רסד ס"ק יג), והמשנ"ב (סי' רסה ס"ב), דאפי' להפוסקים שסוברין דעל סתם פבוי אין בו חיוב חטאת רק אסנא בעלמא, מלבד כשהוא מכבה כשצריך להפחמים, וכדלקמן בס"י של"ד סעיף כ"ז, אפ"ה גזרו בה רבנן הך גזרה.

וכ"כ מהר"י הכהן בשו"ת בתי כהנה (דף עו ע"ד), דמ"ש מרון לשון "ויתחייב" לאו דוקא הוא, דהא מרון ס"ל דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור. ע"ש. וכ"כ במחצית השקל (ר"ס רסה).

הצד שרצים ונחש בשבת - עוד הוכחה בד' מרון - דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור

ומלבד הראיה לזה מסוף סי' שלד, יש עוד ראיה מדברי מרון הש"ע (סי' שטז ס"ח), שהצד שרצים שלא לצורך או בסתם, פטור. ולהרמב"ם חייב. ע"כ. פרוש דהו"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה. וכמו שכתב בתוספת שבת (שם ס"ק יט). וכ"כ במשנ"ב (שם ס"ק לג). הא קמן שמרון סתם כדעת הרי"ף והרא"ש ורוה"פ דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור.

ובפרק חבית קמה. ד"ה ובמקום פסידא. והרב המגיד (פ"א מהל' שבת ה"ז). וכ"פ ראב"ה (הל' יו"ט עמוד תנט), והאו"ז ח"ב (סי' פה אות כב), והמרדכי (פ"ב דביצה סי' תרפג). וכ"כ התוס' שבת (קלה. ד"ה מפני הסכנה), ולא ידע רשב"א מאי איריא מפני הסכנה, דאפי' לא יהא אלא צערא בעלמא, מתר אפי' היא לחלב עצמה ולהוציא חלב שבדין, אע"פ שהיא משצל"ג דחמיר אסנא טפי מאסור טלטול, נראה דשרי מידי דהוה אמפס מרסא, דשרינן משום צערא. ע"כ. ועין תוס' שבת (ג. ד"ה הצד נחש), שכתבו, ומיהו לדין קי"ל כר"ש, דרבא דהוי בתראה סבר כותיה בריש נוטל (שם קמא:). ע"כ. [אלא דשם הוא מדברי הבה"ג, והעתיקו דבריו בשתיקה, ומשמע דס"ל הכי]. וכן הוא בתוס' ביצה (כב). דהאסור במסתפק בנר הוא משום שנראה ככבוי. [וברמב"ם פתב דחייב משום מכבה]. ובספר התרומה (דף קב רע"א), ורבנו יהודה בר ברזלי אלברצלוני בספר העתים (עמוד שכד). וכ"כ רבנו ישעיה הראשון הובא בשבולי הלקט (סי' רג). ובעל המאורות (שבת מב. ד"ה מחם, וד"ה מכבים, ושם קכא: ד"ה חמשה), ובספר ההשלמה (שבת מב. ד"ה אמר רבינא). והריב"ש (סי' שפז), ורבנו ירחם (דף פא רע"א), והרי"א (שבת פ"ב ה"ב אות ג' עמוד ככה, ופרק ו' הלכה ד' אות ג' עמוד קסד). ובאהל מועד ח"א (דף מא: אות ה). וכתב בס' בשמים ראש (סי' צ), שכן הסכימו רב חכמי צרפת ואשכנז.

ושם בספר הליכות עולם הנ"ל (ח"ד עמוד יט) דחה מ"ש בשו"ת תבואות שמש (חאו"ח סי' לג), ליחס למרון דס"ל שמשצל"ג חייב. ע"ש. דליתא. ובספרו שמש ומגן ח"ד (חאו"ח סי' נד) חזר להחזיק בכל עז לומר כמ"ש בספרו תבואות שמש הנו', שדעת מרון כר' יהודה דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, ובספקו אזלינן לחומרא. והסתמך על לשון מרון הש"ע (סי' רסה ס"א) הנ"ל, דאין נותנים כלי מנקב מלא שמן על פי הנר, כדי שיהיה נוטף שמן לתוך הנר שמא יסתפק ממנו "ויתחייב" משום מכבה. והרי הכבוי שלא לצורך פחמים הוא מלאכה שא"צ לגופה, ואפ"ה קאמר "שיתחייב".

עוד הוכחה בדעת מרן שמלאכה שא"צ לגופה פטור - מדין הוצאת מת לרשות הרבים

ועוד יש להוכיח ממה שכתב מרן בסי' שיא ס"ב, גבי מת שהסריח בבית ונמצא מתבזה בין החיים, והם מתבזים ממנו, מתיר להוציאו לפרמלית וכו'. ויש מי שמתיר להוציאו אף לרשות הרבים ע"י תינוק, אבל לא ע"י כפר. ע"כ. ובפשטות דעת מרן בסתם להתיר רק בכרמלית, ודעת הי"א להתיר אף ברה"ר. והמעין בב"י שם יראה, שזו מחלקת הרמב"ן ורבנו חננאל (בגליון זו), שלדעת הרמב"ן מתיר להוציא המת אף לרשות הרבים, דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה שאינה אסורה אלא מדרבנן, ומשום כבוד הבריות יש להתיר אסור דרבנן. ואלו לדעת רבנו חננאל לא התירו משום כבוד הבריות אלא על דבר שעקרו מדברי סופרים, כגון כרמלית, הא רשות הרבים לא. וראה בב"י. נמצא שדעת מרן דמלאכה שאינה צריכה לגופה הויא מדרבנן, ומה שאסור הוא מטעמו של רבנו חננאל. ואלו הוה ס"ל דמלאכה שאינה צריכה לגופה הוא אסור תורה, הוה לה לממר בב"י, דלרשות הרבים אסור, מהאי טעמא. ודו"ק. ועין בלבוש שם שכתב, דיש מי שמתיר אף לרשות הרבים משום כבוד הבריות אם צריך לכה, שאין הוצאת המת אסור דאורייתא, דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, שא"צ להוצאה זו אלא לסלק מעליו המת, ואם היה לו מקום אחר לא היה צריך להוציאו, הלכך לאו מלאכת מחשבת היא, שאין אסורו אלא מדרבנן, ובמת התירו על ידי תינוק. עכ"ל. ועל כל פנים דעת מרן דמלאכה שאינה צריכה לגופה הויא מדרבנן, ולכן צ"ן בב"י לסברת רבנו חננאל לחלק בין דבר שעקרו מן התורה לדבר שעקרו מדבריהם, וכן כתב לבאר בא"א (אות ט'), הובא בכף החיים (אות כב).

ועוד יש להוכיח ממ"ש מרן בסי' ש"ל ס"ח, וכן היא בעצמה יכולה להוציא בידה החלב המצער אותה. ע"כ. ובמשנ"ב ס"ק לב, דהטעם כיון שאין זה כדרך מפרק, כיון שהולך לאבוד, ועוד דהוי משצל"ג, ומשום צערא לא גזרו, כמו מפסי מרסא. ע"כ. וע' בש"ך (יו"ד סי' קצח) שהק' מסימן שכח סעיף לא, שהקוצץ צפרנים בכלי חזק חטאת,

ועוד יש להוכיח ממ"ש מרן בש"ע (שם סעיף י'), "נחש ועקרב במקום שאין ממיתין אפי' אין רצים אחריו מתיר לדרסם לפי תמו, אפי' במתכונן". וכתב בתוספת שבת, משום דס"ל דלדין מלאכה שא"צ לגופה פטור, ואין אסור אלא מדרבנן, ומשום ספק צער הנשיכה מתיר, כיון שאינו אלא מדרבנן. ע"כ. וכ"כ במשנ"ב (שם ס"ק מח), ושם לא הזכיר מרן סברת הרמב"ם כלל. שלפי דבריו אין להתיר, כמ"ש בתוספת שבת שם. וכ"כ מרן החד"א בברכי יוסף (סי' שטז סק"ה בד"ה ולפי זה), שלדעת מרן מלאכה שא"צ לגופה פטור. וכ"כ במאמר מרדכי (סי' שלד ס"ק יג) בדעת מרן שסתם שם כר"ש. ע"ש. וכ"כ הרה"ג ר' אברהם הפהן מסלונקי בספר טהרת המים (בשיורי טהרה מערכת ש' אות ז), ובשו"ת מעט מים (סי' טט). וכ"כ בספר מאורי אור (חלק באר שבע דף קיד:). וכ"כ השד"י חמד במכתב לחזקתו בחדושי ספה (דף פט.), דמרן ס"ל מלאכה שא"צ לגופה אסור מדרבנן. וכ"כ בכף החיים (סי' שטז ס"ק ע) בדעת מרן הש"ע. ע"ש.

גם הגר"א (סי' שטז ס"ח) כתב, שאף שהרמב"ם ס"ל כר' יהודה דמלאכה שאינה צריכה לגופה חזק, מ"מ כל הפוסקים ס"ל דהלכה כר"ש דמלאכה שא"צ לגופה פטור. ע"ש.

ומ"ש הפמ"ג (מש"ז סוף סי' שלד) דמרן הש"ע "לא הכריע" בזה, כיון שהביא שהרמב"ם אסור בשל עצ, והוי כעין מ"ש בשיורי כנה"ג (סי' שז אות ג), בדין שבות דשבות במקום מצוה, שמרן "לא הכריע" מפני שכתב ויש אוסרים. התם פשיטא דקימא לן כסתם דשבות דשבות במקום מצוה מתיר, דהלכה כסתם. וכן הלכה רווחת. ה"נ קימא לן כסתם שמתיר לכבות גחלת שברה"ר בין של עץ בין של מתכת. ועין להפמ"ג גופיה בא"א סק"ה, שכתב: וכ"ש להמחבר [מרן הש"ע] בסי' שלד סעיף כז בדעה א' דמלאכה שא"צ לגופה דרבנן, ליכא אסור תורה. ובסק"ח כתב, שלהמחבר בסי' שלד דמלאכה שא"צ לגופה דרבנן, אין הכרע אם ס"ל שצריך כפר או תינוק כדי לתקן אסור טלטול מקצה בהוצאת המת לכרמלית.

עורות דבוקים יתחייב משום קורע, כל שלא נתפנו לקלקל בלבד. והרי לא הוי קורע על מנת לתפור.

ולכאורה היה אפשר לתרץ כמו שכתב כיו"ב בשו"ר כנה"ג (סי' שיט הגהות ב"י אות יב), דמרון תפס לשון הרא"ש אע"ג דלא ס"ל הכי. ודון מינה ואוקי באתרין. וכ"כ בספר מאורי אור (חלק באר שבע דף קיד ע"א), שהרמב"ם לשיטתו שפסק ברבי יהודה דמלאכה שאינה צריכה לגופה חיב, משא"כ להש"ע, ובלאו הכי חזונו מוכיח עליו שלשון חיב לא הוי שיטת דהש"ע, רק אגב לשנא דרישא נקט לתא דחויבא, אבל בקושטא לדין דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, סיפא הוי רק אסורא דרבנן. ע"כ. וכוונתו לומר שהש"ע שיגרר דלשנא דהרמב"ם נקט, ולדידיה לא ס"ל הכי לדינא. ובעל פרחנו צריכים לומר פו לדברי הגאון חסדי דוד הנ"ל. וידוע שבכמה מקומות תופס מרון לשון הרמב"ם או שאר פוסקים, אף שאין כל הלשון מדיק להלכה לדעתו ז"ל, וכמו שכתבו כיו"ב הכנה"ג (סי' שיט, הגהות ב"י אות יב), והש"ך יו"ד (סי' קג ס"ק יג), והרב מטה יהודה (סי' תקפב ס"ב), והמאמר מרדכי (סוף סי' תרנה). וכ"כ במטה יהונתן (יו"ד סי' פז סעיף ו') בדין דם שבשלו, שאף שמרון סובר דדם שבשלו דרבנן, תפס בש"ע לשון הרמב"ם לענין בשר בחלב, ולא דוקא נקט לשון הרמב"ם לענין דם שבשלו, שאינו סוגיא בדקתא. וכ"כ בשו"ת רב פעלים ח"א (חיו"ד סי' יד). וכ"כ כיו"ב המושגה ברורה לעיל (סי' שיח ס"ק סב). וע"ע בשו"ת וידבר משה (חיו"ד סי' ח), ובספר טהרת המים (מערכת פ' אות רעה).

ובבאור הלכה (סי' שמ סעיף יד) ישב על מדוכה זו, ותרץ דס"ל למרון שכל עניני תקון שצריך להם בעצמותן, לכו"ע הוי בכלל מלאכה הצריכה לגופה כמו בקורע ע"מ לתפור. ע"ש.

וכיו"ב כתב בעולת שבת (סימן שיו ס"ק טו). ושם העיר על דברי מרון הב", דהא מה שצריך קורע על מנת לתפור הוא משום דאי לאו הכי הוה לה מקלקל ופטור, אבל במקום שהקורע בעצמו הוא תקון ודאי לא בעינן על מנת לתפור, וכדמוכח מדברי הרמב"ם (פרק י' הלכה י'). ע"ש. ולא העיר מהש"ע עצמו (סוף סי' שמ) הנ"ל. והמג"א דחה

ומשמע דמשצל"ג חיב. ואלו בסי' שטז ס"ח פסק, שהצד שקצים שלא לצורך פטור, ותרץ, ויותר נ"ל דבסי' שכח לא מירי ממשאצל"ג, ודינא קתני, ונפ"מ היכא דצריך לצפרנים עצמם, הלא"ה אפי' בכלי פטור אבל אסור. ע"כ. נמצא שגם הש"ך למד בדעת מרון דמשצל"ג פטור. וכ"כ המג"א דמירי בצריך לשער או לצפרנים. וע' בביאה"ל סי' שטז ד"ה והחובל, דלכאורה לפי מה שפסק המחבר לקמיה דהצדן שלא לצורך פטור, א"כ ע"כ ס"ל דמשצל"ג פטור. ע"כ. וע"ע בביאה"ל בסי' שמ.

המדבק נירות או עורות בשבת – מלאכה שאינה צריכה לגופה

והנה מרון בש"ע (סי' שמ ס"ד) כתב וז"ל: המדבק נירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו הרי זה תולדת תופר וחיב, וכן המפרק נירות הדבוקים או עורות הדבוקים ולא נתפנו לקלקל בלבד, הרי זה תולדת קורע וחיב. והרב נשמת אדם (פ"ל כט סי' א') הקשה, שהרי דין זה מקורו מדברי הרמב"ם (פרק י' הלכה יא), והינו משום דס"ל דמלאכה שאינה צריכה לגופה חיב, מש"ה אע"פ שקורע הנירות או העורות שלא על מנת לתפור, כל שלא נתפנו לקלקל חיב, אבל לרב הפוסקים דס"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, הרי אין כאן אלא אסור ולא חיוב. ומרון בש"ע (סי' שטז ס"ח, וסעיף י', ובס"ס שלד) ס"ל כרב הפוסקים דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור. והניח בצ"ע. וכן העיר במנחת חנוך (במלאכת שבת אות כד).

ועוד שמרון הב"י (סימן שיו בד"ה מתירין בית הצנאר), הביא מה שפרש רש"י (שבת מח:) על מה שאמרו שם "הפותר בית הצנאר בשבת חיב חטאת", משום דהשתא משוי לה מנא וחיב משום מכה בפטיש. עכ"ל. וכתב מרון, ואם תאמר ותפוק לה שחיב משום קורע, ונראה לי דלא מחיב משום קורע אלא בקורע על מנת לתפור, והכא כיון דלא הוי על מנת לתפור ליכא לחיוביה משום קורע. עכ"ל. ומוכח דאף דאיכא תקון הבגד בפתיחת בית הצנאר, שיהא ראוי ללבושו, מ"מ אין בזה חיוב מה"ת מדין קורע, כיון שאינו על מנת לתפור, ואם כן מדוע המפרק נירות או

מלאכה הצריכה לגופה, הא לאו הכי פטור, ואם כן בנדון הנר שעל פי התנור יש להתיר קריעתו עכ"פ על ידי גוי, דהוה לה שבות דשבות במקום מצוה. ודו"ק.

ובשו"ת שדה הארץ ח"ג (סימן טו) כתב דקימא לן בר' יהודה, דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב. ע"ש. אך פליטת הקלמוס היא, דהא אנו קימא לן בר' שמעון כמ"ש לעיל.

וראה למהרש"ל בספר עמודי שלמה על הסמ"ג (עמוד קט) שכתב, שדעת רבנו הסמ"ג (ל"ת סה, דף כו ע"ב), דהלכה כר"ש, דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור אבל אסור, והמסתפק מן השמן לדידן פטור, דלא משכחת שום כבוי בעולם שחייב, אלא כבוי לעשות פחמים, ואפי' מכבה את הנר ממש, כגון שמצער אותו מלישון, לעולם פטור, משום דמלאכה שא"צ לגופה פטור. וכ"כ התוס' (שבת לא:), דה"ט משום שלא היה כבוי במשכן אלא לצורך פחמים, אלא מפני שרוב העולם אינם יודעים לחלק בין כבוי הצריך לגופו, ובין שאר כבוי ממש, לכן הביא רבנו לשון הברייתא, "והמסתפק ממנו חייב משום מכבה". ע"כ. וא"כ כך צ"ל גם בדברי מרן הש"ע הנ"ל.

ועין בשו"ת שבט הלוי ח"ה (סי' לט) שכתב, דאף שדעת רוח"פ דמלאכה שאצל"ג פטור, ודלא כמשמעות המג"א שכ' שהטור מספק"ל. ועין פמ"ג (סי' רעח), ובחיי אדם (כלל מ"ה) העתיק סתם דרך ספיקא, מ"מ גם לר"ש אין אנו דנין על משאצ"ל"ג דין שבות, כיון דיכול לבא לידי אסורי תורה, עין תוס' (שבת מד:), ומה"ט כ' פוסקים דבשביל חולה שאין בו סכנה אסור לכבות נר, אף דהוי אצל"ג, דאצל"ג נדון כמו דאורייתא, ע"ש.

המסתפק מהשמן בשבת אסור משום מכבה

ועין בקרבן נתנאל (ביצה כב), שלדברי רבנו הרא"ש הא דקתני המסתפק מן השמן שבנר חייב, היינו מכת מרדיות. (וכדאיתא כה"ג בגמרא שבת מ:). וכ"כ בספר ברית משה על הסמ"ג (לא תעשה סה, דף צב ע"ד), שע"פ דבריו יש ליישב מ"ש הסמ"ג דחייב משום מכבה, דחייב דקאמר הינו חייב מרדיות. ע"ש. וכ"ד המהרשד"ם (תאו"ח סי' ד)

דברי העולת שבת בשתי ידיים. ומבאר בפמ"ג (סי' שז ס"ק יא) דאף דהוי מתקן מ"מ לא הוי דומיא דמשכן שהקריעה ביריעה גופה. ע"ש. ועין בתוספות שבת (עג: בד"ה וצריך לעצים, נראה שאפי' לרבי יהודה שמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה, בעינן שיהיה צריך לעצים, דלא מקרי קצר בעצים אלא בענין זה, מידי דהוה בקורע על מנת לתפור. ע"כ. ומוכח שגם באפן שמתקן אינו חייב אלא באפן שהוא על מנת לתפור. והגאון רבי עקיבא אגר בגליון הש"ס שם עמד על דבריהם מהסוגיא דשבת (קה: בקורע בחמתו ועל מתו. וכן העיר בתוספותיו (שם אות צ). והביא דברי העולת שבת והמג"א, והניח בצע"ג. ע"ש. ובספר גנון והציל כתב לתרץ דלא הוי כה"ג במלאכת המשכן וכו'. והעיר גם כן מהש"ע (סוף סי' שמו). ע"ש.

אכן בספר קהל יהודה על יורה דעה (להגאון רבי יהודה אשכנזי, סי' קיח ס"ד, דף מט ע"ד) כתב לתמה על הפר"ח בזה, שהרי הלכה פסוקה היא בש"ע (סי' שיד ס"ז, וס"י) חותמות שבפלים מתיר ומפקיע וחותר, ואף חותמות שבפרקע כל שאינו עשוי לקיום מתר, ומטעם זה מתר להסיר דף שמשמים אותו על פי התנור מער"ש ושורקים אותו בטיט, כיון שאינו עשוי לקיום. וא"כ הכא נמי יש להתיר לקרע הנר להוציא החמין מן התנור. וכן מוכח מהתוספתא קורע אדם את העור שע"פ חבית של יין וכו'. ומה שהביא הפר"ח ראיה מדברי הרמב"ם שהמפרק נירות דבוקים ולא נתפון לקלקל בלבד חייב, אינו ענין לנ"ד, והדברים פשוטים דהתם מיירי במקלקל על מנת לתקן. ע"כ. ונראה כונתו לומר דאף שקריעת הנר שע"פ התנור הוי ג"כ לצורך תקון פתיחת התנור והוצאת החמין, מ"מ אין התקון בגוף הקריעה אלא בדבר אחר. והרמב"ם מיירי במפרק הנירות הדבוקים לצורך שמוש בנירות עצמם, והוה לה מקלקל ע"מ לתקן בגוף הדבר עצמו. אך נראה שלדעת הרמב"ם אין צורך לחלק בכך, שהרי בלא"ה הרמב"ם לשיטתו דס"ל מלאכה שא"צ לגופה חייב, ואולם חלוק זה יפון אלבא דמרן הש"ע, שפסק (בסוף סי' שמו) כלשון הרמב"ם, אע"ג דס"ל מלאכה שא"צ לגופה פטור. ולכן צריכים לומר דשאני מפרק נירות דבוקים דמיירי שעושה לצורך תקון הנירות עצמם, מש"ה חשיב

ועליו שָׁמֶן כְּדִי לְמַעַט בְּשֶׁמֶן וּבִזְמַן הַהִדְלָקָה, מִתָּר, מֵאַחַר שֶׁאֵין כּוֹנֵנוֹ לְכַבּוֹי הַנֵּר. [שָׁאֵם כּוֹנֵנוֹ לְכַבּוֹי, הִיָּה נוֹתֵן חֲצִי כּוֹס שֶׁמֶן בְּלִבָּד, וְלָמָּה נָתַן שֵׁם מַיִם, וְעַל כִּרְחֹק שֶׁהַמַּיִם שֶׁנָּתַן שֵׁם הוּא כְּדִי לְהַגְבִּיהַ אֶת הַשֶּׁמֶן]. אֲבָל אִם נוֹתֵן נֵר שְׁעוֹה בְּתוֹךְ קִנְקֹן עִם מַיִם בְּמִטְרָה לְכַבּוֹת, שֶׁהַנֵּר יִכְבֶּה כְּשֶׁתִּגִּיעַ הַשְּׁלֵהֶבֶת לַמַּיִם, אֲסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן אִף מֵעַר"ש, גִּזְרָה שְׁמָא יַעֲשֶׂה כֵּן בְּשֶׁבֶת. וּמִתָּר לָתֵן מַיִם בְּכוֹס הַשֶּׁמֶן כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְנַפֵּץ הַכוֹס מִחֵם הָאֵשׁ (שֵׁם).

ובהערה (שֵׁם) כְּתֹב הֵנָּה מְצִינוּ ג' שִׁטוֹת בְּרֵאשׁוֹנִים בְּבִאּוֹר טַעַם הַהִתָּר לָתֵת מַיִם בְּקַעֲרָה:

א. שִׁטַּת הַתּוֹס' (שֶׁבֶת מו:) דְּמָה שֶׁרְגִילִים לָתֵת מַיִם בְּעֲשָׂשִׁית שֶׁל זְכוּכִית וְנוֹתְנִים עֲלֵיהֶם שֶׁמֶן בַּעַר"ש, אֵין זֶה קְרוֹב לְכַבּוֹי, כִּינּוּ שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן כָּלֵל לְכַבּוֹי, אֲלֹא לְהַגְבִּיהַ אֶת הַשֶּׁמֶן, וְשֶׁלֹּא יִשְׁכַּר הַכֵּלִי, וְלֹא שִׁיךְ לְמַגוֹר שְׁמָא יַעֲשֶׂה כֵּן בְּשֶׁבֶת, וְלִכְלִי עֲלֵמָא שְׂרִי. וְכ"כ הִרְיֵטב"א וְהַר"ן (סוף פֶּרֶק כִּירָה). וְהֵינּוּ דְכִינוּ שֶׁכֶּכֶר נָתַן בּוֹ מַיִם מֵעַר"ש, אֵין חֲשֵׁשׁ שִׁיתֵן מַיִם בְּשֶׁבֶת, כִּינּוּ שֶׁהַשֶּׁמֶן כֶּכֶר הַגְּבִיהַ מֵעַרְב שֶׁבֶת. וְעוֹד, שֶׁמֵּאַחַר וּכְוִנָּתוֹ לְהַגְבִּיהַ הַשֶּׁמֶן, לִיכָא חֲשֵׁשׁ שִׁיכּוּא לָתֵן כְּדִי לְכַבּוֹת, אַחֵר שֶׁאֵין כּוֹנֵנוֹ לְכַבּוֹי כָּלֵל. וְכ"כ הַרְשֵׁב"א בְּטַעַם ב'. וְכ"כ הִירָאִים (ס' רעד), וְהַסְמ"ג (לְאוּן סה), וְהַסְמ"ק (ס' רפב), וְהִירָא"ש בְּפִסְקִיו, וְהַאֲוֶרְחוֹת חַיִּים בְּטַעַם ב', וְהַר"ן שֶׁעַל הַרִי"ף ס"פ כִּירָה. וְהַאֲגָדָה, וּבִסְפָּר צְרוּר הַחַיִּים (בְּדֶרֶךְ הַשְּׁלִישִׁי ס' ב'), וְהַהַשְׁלָמָה, וּסְפָּר הַמְּאֻרּוֹת, וְהַמְּאִירִי בְּטַעַם ב', וְהַנְּמוּקִי יוֹסֵף בְּטַעַם הָא'.

וכן מבאר בתשובות הגאונים (שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה ס' רלט) בתשובה לרב גֵּרְוִנְאִי גָאוֹן, דְּזֶה שְׁנוֹתֵן מַיִם תְּחִלָּה מִפְּנֵי שְׁמִקּוֹם פְּתִילָה זְכוּכִית הוּא, וְאֵינוֹ שׁוֹאֵב, וְאֵין לוֹ הַנָּאָה לְהַטִּיל אֶת הַשֶּׁמֶן בְּקִרְקַעִיתָהּ שֶׁל עֲשָׂשִׁית, אֲלֹא נוֹתֵן מַיִם עַד שֶׁמִּגִּיעַ לְפִתִּילָהּ, וְאַחֵר כֵּךְ נוֹתֵן אֶת הַשֶּׁמֶן לְפִי כִּשְׁהוּא דוֹלֵק, דוֹלֵק שֶׁמֶן כָּלּוּ, וְכָל הָעַם עוֹשִׂים כֵּן, מִפְּנֵי שֶׁאֵין הַמַּיִם גּוֹרְמִים לוֹ הַכְּבוֹי, אֲלֹא הוּא דוֹלֵק וְהוֹלֵךְ עַד שִׁיכְלָה הַשֶּׁמֶן. וְאֵין נַעֲשֶׂה כְּבוֹי אֲלֹא כְּאוֹתָהּ שֶׁשְׁנִינוּ נוֹתְנִין כָּלִי תַּחַת הַנֵּר לְקַבֵּל נִיצוֹצוֹת בְּשֶׁבֶת, וְא"צ לומר

לְדִינָא, שֶׁהִלְכָּה כִּךְ"ש, וְכַמ"ש בְּשֶׁמוֹ בְּשׁו"ת יִבִּיעַ אִמֵּר ח"ה (חאו"ח ס' כג סוף אוֹת א). וְכ"ד הַרְמ"ע מִפְּאֵנוּ בְּאַלְפָּסִי זוֹטָא (שֶׁבֶת מֵא: ד"ה מַחֵם), וּמַהֲרַש"ל (פ"ב דְּבִיצָה ס' כט). וְכ"כ הַשֵּׁךְ יו"ד בְּנִקְדוֹת הַפֶּסֶף (ס' קצח סְעִיף כ), וְהַט"ז (ס' ערה סק"ב, וְס' רעח), וּמַג"א (ר"ס רעח, וְר"ס שֵׁם), וְהַרְבֵּה בְּעַל חוֹת יֵאִיר בְּמִקּוֹר חַיִּים (ס' שֵׁם). וְכ"כ הַרְבֵּה מִנְּחַת כֶּהֱן, הוֹבָא בְּסִפְּר טַל אוֹרוֹת (דף ז ע"א). וְכ"כ הַרְבֵּה נִזִּירוֹת שֶׁמִּשּׁוֹן (ר"ס שֵׁם), וְהִישׁוּעוֹת יַעֲקֹב (ס' רסד סק"ב), וּבְשׁו"ת סְמָא דְּחַיִּי (חֶלֶק או"ח סִימָן ח'), וְהַרְבֵּה טַל אוֹרוֹת (דף כו ע"ג), וְהַרְבֵּה פֶּתַח הַדְּבִיר (ס' שִׁיד סק"ז), וְהַחַיִּי אָדָם (כָּלֵל יד ס' ט, וְכָלֵל פֶּסֶף ס' ג), וּבְשׁו"ת אֲבִי נֹר (ס' קִישׁ אוֹת ב), וּבְאַגְלִי טַל (מְלָאכַת זוֹרֵעַ אוֹת טז), וּבִסְפָּר גְּדוּלוֹת אֱלִישֶׁע (ס' רסד סק"ט). ע"ש. וְהִכִּי נִקְטִינוּ. [חֶלֶק מִהַדְּבָרִים מִמֶּרֶן זִיע"א].

ב. הֵא דְּאִסְרִינוּ לָתֵת כָּלִי מְנַקֵּב מְלֵא שֶׁמֶן עַל פִּי הַנֵּר, גִּזְרָה שְׁמָא יִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ, הוּא גַם בְּאִפְּן שִׁישׁ הַרְבֵּה שֶׁמֶן, שֶׁאִף אִם יִסְתַּפֵּק מִהַשֶּׁמֶן הַנֵּר יִדְלַק עַד מוֹצָאֵי שֶׁבֶת, אֲפִלּוּ הִכִּי אֲסוּר לְקַחַת מִהַשֶּׁמֶן שְׁכַנֵּר (שֵׁם עֲמוּד תה).

ובהערה (שֵׁם) כְּתֹב הֵנָּה בְּשׁו"ת אֶז נִדְּבָרוּ ח"ז (סִימָן ה') כְּתֹב לְהַסְתַּפֵּק בְּנ"ד, שֶׁהִרִי אֵינוֹ פּוֹחַת מִזְמַן הַדְּלָקָת הַנֵּרוֹת בְּשֶׁבֶת, וְהַשִּׁיב, דְּלִכְאוּרָה הַדְּבָר תְּלוּי בְּפִלְגֻתַת הַתּוֹס' וְהִירָא"ש בְּבִיצָה (כט). שֶׁלְּפִי דַּעַת הַתּוֹס' שֶׁהַטַּעַם הוּא מִשּׁוֹם דְּבִאוּתָהּ שְׁעָה שֶׁהוּא מִסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ מְכַבֶּה קֶצֶת וּמִכְהָה אוֹרוֹ, א"כ לְעוֹלָם חִיב. אֲבָל לְטַעַם הִירָא"ש שְׁעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה כְּבוֹי בִּידֵים, שִׁיכְבֶּה יוֹתֵר מִהֵר, לִפ"ז אִם גַּם לְאַחֵר שֶׁיִּסְתַּפֵּק מִמֶּנּוּ יִשְׁאָר שְׁעוֹר שִׁידִלִיק בְּכָל הַשֶּׁבֶת, פְּטוּר. וְאִפְשָׁר נָמִי דְּמִתָּר. ע"כ. וְע"ש בַּד"ה מִיָּהָ, שֶׁכְּתֹב שֶׁהַעֲקָר כְּהַתּוֹסְפוֹת. וְע"ע אֶז נִדְּבָרוּ חֶלֶק ח' (ס' ג' אוֹת ב').

לָתֵת מֵעַרְב שֶׁבֶת מַיִם לְתוֹךְ קַעֲרַת שֶׁמֶן, כְּדִי לְהַגְבִּיהַ אֶת הַשֶּׁמֶן, וְלְהַדְלִיק הַנֵּר

ג. מִתָּר לָתֵת מֵעַרְב שֶׁבֶת מַיִם לְתוֹךְ קַעֲרַת שֶׁמֶן, כְּדִי לְהַגְבִּיהַ אֶת הַשֶּׁמֶן, וְלְהַדְלִיק שֵׁם אֶת הַנֵּר, אַע"פ שֶׁהַנֵּר יִכְבֶּה בְּעַת שֶׁהַשְּׁלֵהֶבֶת תִּגִּיעַ לַמַּיִם. וְאַפִּי' אִם נוֹתֵן מַיִם

מער"ש. ולא יתן לתוכן מים מער"ש, וא"צ לומר בשבת. דהתם ודאי כי שאדי להו מיא, אדעתא לכבות קא שאדי להו, כה"ג וכל כיוצא בו הוא דהוי גרם כבוי. ע"כ. וכן הוא בתשובות רב נטרונאי גאון (הנד"מ סי' פב). וכ"כ בשמו בשבולי הלקט (סוף סי' סג). וכ"כ בספר העתים (עמוד יח) ככל האמור. וכן הוא בספר תניא רבתי (סי' יב). וכ"כ בספר הערוך (ערך נר). ע"ש.

ונמצא שלד' הגאונים אם מתכונן לכבות יהיה אסור. וזהו גם טעמם של התוספות. [אלא שבב"י הובאו דברי הגאונים בקצור הלשון, והיה נראה לכאורה שאינו כטעמם של התוספות, ורק בסוף דבריו מוכן למען שטעמם כהתוספות].

ב. שיטת רבנו ירחם (נתיב יב ח"ב דף טז טור ג') בשם הר"מ (מהר"ם מרוטנבורג) דמתר לתת מים מבעו"י בנר, שכל מה שנעשה מבעוד יום אין בו משום גורם כבוי. ובכה"ג לא חששו שיבוא לתת בשבת מים בפלי עצמו שחשש דולקת בו, דהנר עצמו בעודו דולק מבדל בדילי מניה אינשי. וכל החשש שיתן מים בכלי שחוץ לנר. והכל יודעים שאסור ליגע בנר משחשכה. וכ"כ הרשב"א בתרוץ א' (ס"פ פירה), והארחות חיים (הלכות שבת סי' רז) בתרוץ א', והנמוקי יוסף בתרוץ ב'. ובספר אהל מועד (שבת דרך ז').

ג. וטעם נוסף מבאר באור זרוע ח"ב (הלכות ער"ש סי' כח) שכל מה שנעשה קדם ההדלקה אין בו חשש, אלא רק במה שעושה אחר ההדלקה. וז"ל: "מעשה יקשה לה על המנהג שלנו שאנו נוהגים בער"ש, שאנו ממלאים צלוחית מים ושמן ע"ג מים, ומדליק בער"ש, וכשהשמן כלה בשבת מגעת הפתילה למים, אז הוא כבה מחמת המים, נמצא שמקרב הכבוי שאסור לכו"ע. ולא קשיא מידי דכל מה שאמרנו שמקרב הכבוי אסור, וגם הגרם כבוי לר' יוסי, הינו דוקא שפבר הנר דולק, ואח"כ גורם או מקרב, דוקא כה"ג אסור התלמוד. אבל הכא שפבר מלא המים והשמן ואחר כך מדליק, ואחר ההדלקה אינו גורם ואינו מקרב, כל כה"ג ודאי התר גמור הוא". [וכן למדו בדבריו הרמ"א והמג"א הובאו לקמן].

והרמ"א הביא בדרכי משה את טעמו של הסמ"ג (ל"ת סה דף טז טור ג) "דאמרין בסוף פירה (שבת מב:) אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו שמן בשבת, שהרי מבטל כלי מהיכנו וכו', וטעמא פיון שהמים בעין ובודאי יפלו הניצוצות ובכוננת כבוי נותן המים, הרי הוא כמכבה בידים, אבל אלו צלוחיות של ביהכ"נ שנותנין שם מים להגביה את השמן, או שלא ישבר הכלי מתר".

והרא"ש בפסקיו שם, הסביר הדברים כמ"ש רב נטרונאי גאון [הנ"ל], שאין המים ממהרים הכבוי, שהנר דולק עד שיכלה השמן. ע"ש.

וכ"כ הסמ"ק (סי' רפב עמוד רצד): צלוחית שנותנים בה מים תחת השמן מתר, שאין המים אלא להגביה את השמן או שלא תשבר הצלוחית. ע"ש. וכ"כ הרב בעל המאורות (סוף פרק פירה מז:), בשם ההש"למה. וכ"כ בארחות חיים (הל' שבת סי' רז), והכל בו (סי' לא דף כז ע"ג). וע' בשו"ת מהר"י הכהן (סי' טו) מ"ש ע"ד התוס'. [ע"כ ממרו זיע"א].

וכן הוא בש"ע (סי' רסה ס"ד), נותנים כלי תחת הנר לקבל ניצוצות, מפני שאין בהם ממש ואין כאן בטול כלי מהיכנו, אבל לא יתן לתוכו מים אפי' מבעו"י, מפני שמקרב זמן כבוי הניצוצות. ומ"מ מתר לתן מים בעששית שמדליקים בה בערב שבת פיון שאינו מתכונן לכבוי אלא להגביה השמן. ע"כ. והוא כדעת התוס'.

וע"ש בהג"ה, דיש אומרים אפי' מתכונן לכבוי שרי, מאחר שאין המים בעין אלא תחת השמן, לא הוי אלא גרם כבוי, וכן נוהגין (סמ"ג). והמג"א (סי' רסה סק"י) תמה ע"ז, דז"ל הסמ"ג: אסור לתן מים לתוך הכלי אפי' מע"ש, משום שהוא מקרב כבוי הניצוצות, אפי' לרבנן דאמרין גרם כבוי מתר, שפיון שהמים בעין, ובודאי יפלו הניצוצות, ובכוננת כבוי הוא נותן המים, הרי אלו כמכבה בידים. אבל אלו צלוחית שנותנין שם מים להגביה השמן, או שלא ישבר הכלי, מתר. עכ"ל. הרי בהדיא שאם מתכונן לכבוי אסור. ודברי הרמ"א צ"ע. ומדברי כלם למדנו דאסור לתן מים לתוך הקנה שעומד בו נר שעוה, כדי שיכבה כשיבא

אֶלָּא שְׁבַסְפָּר שְׁעָרֵי יִשְׂרָאֵל (סי' נב) הִבִּיא רֵאִיָּה בְּרוּרָה מִהֶרִיטְבָּ"א שֶׁלֹּא כְּדַבְרֵי הָעֵרוּה"ש, וּז"ל הֶרִיטְבָּ"א (שַׁבָּת מו:) "כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְמָה שֶׁרָגִילִים לֵתֵת מֵיָּמָּה וְכו' אֵין זֶה נִקְרָא מִכְּבָהּ וְלֹא גֹרֵם כְּבוֹי שְׁהָרִי אֵינָם מִתְּכַנְּנִים כָּלֵל לְכְבוֹי, אֲדַרְבֵּה לְהַדְלִיקָה עוֹשִׂים כִּךְ כְּדִי שִׁיעֲלָה הַשָּׁמֶן סְמוּךְ לַפֶּתִילָה, וְאִם הָיָה דוֹלֵק כָּל הַיּוֹם טוֹב בְּעֵינָיו וְכו', אֶלָּא וְדַאי דְּכִי הָאִי גִּוְנָא שְׁאֵין נוֹתֵן שֵׁם אֶלָּא לְהַדְלִיק שָׂרִי וְאָרִיד, וְטַעֲמִים אַחֲרֵים נֶאֱמָרוּ בְּזֶה וְזֶה הַנִּכּוֹן וּמִשְׁבַּח יוֹתֵר".

וְכָתַב בַּמִּשְׁנָה"ב (סימן רסה ס"ק יח) דְּלִיתָן בַּעַר"ש מֵיָּמָּה לְתוֹךְ הַקֶּנֶה שֶׁעוֹמֵד בּוֹ נֵר שֶׁעוֹה, אוֹ חֶלֶב, כְּדִי שִׁיכְבֶּה כְּשִׁיבּוֹא עַד הַמַּיִם, אֲסוּר לִכ"ע, דִּהָא מִתְּכַנְּנִי לְכְבוֹי, וְהָאִשׁ נוֹפֵל לְתוֹכּוֹ מִמֶּשׁ, וְהַמַּיִם בְּעֵין, וְהֵם תַּחַת הָאִשׁ. וּמ"מ בַּמְּקוֹם צִרְךָ יֵשׁ לְסַמֵּךְ עַל הַפּוֹסְקִים דַּס"ל דְּדוֹקָא כְּשֶׁהַמַּיִם בְּכָלִי אַחֵר אֲסוּר, שְׁמָא יַעֲשֶׂה כֵּן בְּשַׁבָּת, אֲבָל בְּאוֹתוֹ נֵר עֲצָמוֹ לֹא שִׁיךְ לְמַגֵּזֵר שִׁיעֲשֶׂה כֵּן בְּשַׁבָּת, שֶׁהִכַּל יוֹדְעִים שֶׁאֲסוּר לִיגַע בְּנֵר הַדְּלוּק, וְגַם יִזְהַר לִתֵּן הַמַּיִם בַּקֶּנֶה קֹדֶם שֶׁמִּדְּלִיק הַנֵּר [אַלִּיָּה רַבָּה וּח"א]. וְלִכּוֹ"ע מֵתֵר לְתַחֲבֵי הַנֵּר בַּעַר"ש לְתוֹךְ הַחֹל, בְּעֵינָן שֶׁכְּשִׁינִיעַ הָאוֹר לְשֵׁם יִמְנַעְהוּ מִלְּשַׂרְף יוֹתֵר, וְיִכְבֶּה מֵאֲלִיו, שֶׁגֵּרַם כְּבוֹי הוּא.

ד. כָּל כְּבוֹי שֶׁאֵינוֹ לְצִרְךָ לַעֲשׂוֹת פְּחָמִין, אֵינוֹ אֲסוּר אֶלָּא מִדְּרַבָּנּוּ, דְּקִיָּמָא לֹן פְּרַבִּי שֶׁמְעוֹז שְׁכָל מְלֹאכָה שְׁאֵין צִרְיָה לְגוֹפָה פְּטוּר, הַלֵּכָה הַמְּכַבֶּה אֶת הַנֵּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא חָס עַל הַשָּׁמֶן שֶׁלֹּא יִדְלַק כָּלּוֹ, וְכֵן הַחֵס עַל הַפְּמוּט שֶׁהַנֵּר עוֹמֵד עָלָיו, אוֹ שֶׁחָס עַל כּוֹסִית הַשָּׁמֶן שֶׁלֹּא תִתְּפוּצֵץ, הוּא מְלֹאכָה שֶׁאֵינָה צְרִיכָה לְגוֹפָה, וּפְטוּר אֲבָל אֲסוּר מִדְּרַבָּנּוּ. וְאֲסוּר לְכַבּוֹת אֶת הַנֵּר בְּשִׁבִּיל חוּלָה שְׁאֵין בּוֹ סִכְנָה כְּדִי שִׁישֵׁן, וְאִם כְּבֶה פְּטוּר אֲבָל אֲסוּר, מִשּׁוּם דִּהּוּי מְלֹאכָה שְׁאֵין צִרְיָה לְגוֹפָה, וּבְשִׁבִּיל חוּלָה שִׁישֵׁן בּוֹ סִכְנָה מֵתֵר לְכַתְּחִלָּה (שֵׁם עֲמוּד תו).

וּבִהְעֵרָה (שֵׁם) שַׁבָּת כֵּט: ל. וּמִן בְּש"ע סִימָן רַעַח ס"א, וְרִאִיָּה בְּש"ע סִימָן שִׁכַח סְעִיף יא.

עַד הַמַּיִם, דִּהָא מִתְּכַנְּנִי לְכְבוֹי, וְהָאִשׁ נוֹפֵל לְתוֹכּוֹ מִמֶּשׁ, וְהַמַּיִם בְּעֵין, וְהֵם תַּחַת הָאִשׁ.

אֶךְ בַּד"מ כָּתַב בְּשֵׁם או"ז, כִּיּוֹן שְׁנוֹתָן הַמַּיִם קֹדֶם שֶׁמִּדְּלִיק הַשָּׁמֶן, שָׂרִי, דְּלִיכָא לְמַגֵּזֵר שִׁיעֲשֶׂה כֵּן בְּשַׁבָּת, וְכַמֶּשׁ"ל בְּשֵׁם הַתּוֹס'. אֶךְ כִּיּוֹן שֶׁהַשָּׁמֶן הָרַמ"א בְּש"ע, אֶפְשָׁר דְּלֹא ס"ל הָכִי, מֵאַחַר שֶׁכָּל הַפּוֹסְקִים נִתְּנוּ טַעֲמִים אַחֲרֵים גְּבִי שָׁמֶן, כְּשִׁיכְלָה הַשָּׁמֶן תִּכְבֶּה הַפֶּתִילָה, וְאֵין נִתְּנָה מֵיָּמָּה מִמֶּהָרִים הַכְּבוֹי. עכ"ל. וּא"כ אֶפְי' בְּשַׁבָּת שָׂרִי כְּשֶׁעָפּו"ם מִדְּלִיקוֹ לְצִרְךָ חוּלָה. ע"כ.

וְהֵינּוּ שֶׁלֹּדַעְתּוֹ אִף בְּשַׁבָּת מֵתֵר לִתֵּן מֵיָּמָּה לַעֲשִׂשִׁית, אִם מִדְּלִיקָה א"י לְצִרְךָ חוּלָה. אֶךְ בְּאַלִּיָּה רַבָּה חוֹלֵק ע"ז. וְרִאִיָּה בְּבִאּוֹר הַלֵּכָה דְּבַמְקוֹמוֹת שְׁנוֹהֵגִין לְהַדְלִיק בְּעֲשִׂשִׁית מַעַר"ש, וְנוֹתֵנִין תַּחֲלָה מֵיָּמָּה, וְאַחֵר כִּךְ שָׁמֶן, וְכִשְׁקוֹרִין אֵינוֹ יְהוּדִי בְּשַׁבָּת לְהַדְלִיק לְצִרְךָ חוּלָה, עוֹשֶׂה כֵּן מַעֲצָמוֹ כְּמִנְהַג הָעִיר, מֵתֵר. [מַחֲז"ב וְשַׁע"ת].

וּמִצִּינוּ כְּמָה דְּרָכִים בִּישׁוּב דְּבָרֵי הָרַמ"א: הַט"ז (ס"ק ג) כָּתַב, שֶׁמִּתְּכַנְּנִי שְׁאֲחֵר שִׁיכְלָה הַשָּׁמֶן יִכְבֶּה תַּכְּף וְלֹא יִקְלַקֵּל הַכָּלִי. וּבִש"ע הָרַב (ס' ט) כָּתַב, "וְנוֹהֵגִין לְהַתִּיר אִף אִם מִתְּכַנְּנִי, מִשּׁוּם שֶׁבְּאַמַּת אֵין כָּאֵן כְּבוֹי כָּלֵל, שְׁאִף אִם לֹא יִתֵּן לְתוֹכּוֹ מַיִם, כְּשִׁיכְלָה הַשָּׁמֶן תִּכְבֶּה הַפֶּתִילָה, וְאֵין הַמַּיִם מִמֶּהָרִים הַכְּבוֹי כָּלֵל, אֶלָּא שֶׁמִּגְבִּיהִם הַשָּׁמֶן כְּדִי שֶׁלֹּא תִתְּקַלַּק הָעֲשִׂשִׁית כְּשֶׁתְּדִלִיק הַפֶּתִילָה עַל שׁוּלְיָה עִם שָׁמֶן מַעֲט מְזֻעָר".

וּבְבִאּוֹר הַלֵּכָה (ד"ה וי"א) כָּתַב לִישָׁב שֶׁלְּפִי תִירוֹי הַתּוֹסְפוֹת בְּעֲשִׂשִׁית הַדִּין הוּא שֶׁלֹּא נִחְשָׁב הָאִשׁ נוֹפֵל לְתוֹךְ הַמַּיִם לְהַדִּיא. וְאִמָּנָם כָּתַב שֵׁם, שֶׁבְּח"י הָרַשְׁב"א מִשְׁמַע דְּעֲשִׂשִׁית מִקְרִי נוֹפֵל לְהַדִּיא לְתוֹךְ הַמַּיִם, וְרַק מִשּׁוּם שֶׁאֵין מִתְּכַנְּנִי שָׂרִי. וְהַשְּׂאִיר בַּצ"ע.

וּבַעֲרוּה"ש (סְעִיף יג) כָּתַב, "וְדַבְרֵיו [שֶׁל הָרַמ"א] בְּרוּרִים, וְהַתּוֹס' שֵׁם שֶׁכְּתָבוּ הַטַּעַם מִשּׁוּם דִּאֵינוֹ מִתְּכַנְּנִי לְכְבוֹי, הָאֲמַת קֶאֱמָרוּ, אֲבָל גַּם בְּמִתְּכַנְּנִי לְכְבוֹי אֵין כָּאֵן אֲסוּר בַּעַר"ש.

בנגיעה בעלמא במקצה, כשאינו מטלטלו כלל, נתבאר בילקוט יוסף שבת כרך ב' עמוד שיז דאין בזה אסור. ואין כאן מקומו].

ובתוספת שבת (אות ו') באר הטעם שמתר ליגע במנורה תלויה, משום שעקר הטעם של אסור מקצה הוא משום הוצאה, וכמו שאמרו בשבת (קכד:), ובביצה (לו:), דאסרו טלטול גופיה משום הוצאה. ואף שהרמב"ם (סוף פרק כ"ד משבת) כתב טעמים אחרים לאסור מקצה, מ"מ גם הוא מודה שעקר הטעם הוא משום הוצאה, וכמו שכתב הרב המגיד שם, וכמו שבאר בילקוט"י שבת כרך ב' (סי' שח עמוד תמד), ולפי שאין אסור הוצאה מן התורה אלא עד שיוציא את כל החפץ כלו, כדאיתא בשבת (צא:), מש"ה דבר שהוא מחבר או תלוי וקשור בקשר אמיץ, לא שייך בו אסור מקצה, כיון דליכא למגור בה משום הוצאה. ע"כ.

ועין בשו"ת קרית חנה דוד ח"ב (חאו"ח סי' נ"ו) שעמד על דברי הרמ"א הנ"ל מדקיי"ל בש"ע (סי' ש"ח סעי' מ"ב) שלענין אסור מקצה אפי' מנענע מקצתו אסור, וא"כ מ"ש הכא דשרי. וכתב לישב, דשאני הכא שאינו מתכוון לנדרו ולנענעו, אלא ליגע בו בלבד. אלא דהוי פ"ר, שמכיון שהוא תלוי באויר, בודאי שיתנענע בנגיעתו. ומ"מ כיון דהוי פ"ר בדרבנן מתר.

ויש להעיר בזה, דהכא משום דאין מקצה במחבר קאיתנין עלה. ולהסוברים דיש מקצה במחבר י"ל דאין זה בגדר פסיק רישיה אלא מעשה בידים, ודמי לנוגע בביצה עגלה דהוי מעשה בידים. (עין סי' שכב במשנה ברורה סק"ג). ובדין אין מקצה במחבר ראה בילקוט"י שבת ב' (עמוד תכ"ז ד"ה וגם, ועמוד תל"ו עד עמוד תמ"ז).

ומחבר אחד הקשה על הבאור הלכה הנ"ל המתיר לנגע ממש במנורה תלויה, דמקרי טלטול מן הצד, דא"כ למה אסרו ליגע בביצה מקצה שמא תתנדנד, ועוד שבא"ז משמע שעצם טלטולה ונדנודה חשיב טלטול מן הצד, ולא רק הנגיעה בה. [ראה במנוח"א ח"א עמוד ש"כ טור

אם מתר ליגע בנר התלוי בתקרה שמתנדנד בנגיעתו

ה. אסור לנענע נר שמן הדולק בשבת, אף אם אינו מטלטל את הנר ממקומו, שאף שאין לאסור בזה משום טלטול מקצה [שהרי אינו מטלטלו], מפל מקום יש לחוש שעל ידי הנענוע יטה השמן ויבעיר, או שיכא לידי כבוי. ולכן אם השלחן רעוע במקצת, אין להדליק עליו נרות שבת, או שאר נרות, באופן שיש לחוש שאם ינענע את השלחן יבוא לידי כבוי והבערה [על ידי הרחקת השמן מהפתילה] (שם עמוד תח).

ובהערה (שם) כתב הנה הדרכי משה (סי' רס"ה אות ב') כתב בשם האור זרוע (סי' לג), ראיתי כתוב בשם רבנו תם, שהתיר ליגע בנר תלוי בשעה שהוא דולק, "דמאחר שאין מכון" להבעיר, הוי דבר שאינו מתכוון. ומשום מקצה ליכא, דהא טלטול מן הצד הוא, ולא שמה טלטול. ובמלכותנו בארץ כנען נזהרים שלא ליגע בנר תלוי, ונשים מתענות על כך, וכל שכן בנר שמן שכלו נמשך אחר הפתילה, ובקרוב מתנדנד ומתחייב משום מכבה ומבעיר. ואפשר דאף ר"ת לא קאמר להתר מעשה אלא להתר טלטול בעלמא נתכוון. וכן מצינו באמוראים שהיו עושים כן. ולכן איני סומך על הוראה זו. ע"כ. וכן הוא בהג"ה בסעיף ג', דאסור ליגע בנר דולק כשהוא תלוי, אף שאינו מטלטלו, ואין בו משום מקצה בנגיעה בעלמא, מ"מ אסור פן יתנדנד קצת מנגיעתו ויטה.

ובמשנה ברורה (סק"י) הביא בשם המג"א, דמשמע מדברי הרמ"א דבלא חשש הטיה אין לחוש משום אסור טלטול מקצה על ידי הנדנוד, דמירי שדבר התר מנח עליו ורוצה לקח ממנו, והוי טלטול מן הצד דמתר, כמו שכתוב בסי' שיי"א סעיף ח'. אבל ליגע בו ממש אסור במנורה תלויה, אפי' אין הנר דולק בתוכה. ובבאור הלכה (סי' רע"ז מ"ג ד"ה והנרות) הביא דההתר "משום שאין מכון", חוזר גם על שריותא דמקצה, ולא רק על הבערה. וכ"כ האליה רבה (סוף סי' רס"ה). ושם (ד"ה פן יתנדנד) כתב, דבאור זרוע שממנו נובע הדין של הרמ"א מצאתי, דאפי' נוגע ממש במנורה תלויה מקרי טלטול מן הצד. [ואמנם

שָׁאִין בּוֹ מַעֲשֵׂה שֶׁהוּא קָל יוֹתֵר מִשָּׂאֵר אֲסוּרֵי שְׁבוּת. (עין ערוֹבִין סח.). וּכ"כ בְּבִאּוּרֵי הַגֵּר"א (סי' שכח ס"ז). וְכֵן פֶּסְקוֹ בִּנְד"ד בְּשׁו"ת שְׁדֵה הָאָרֶץ ח"ג (סי' טו), וּבְשׁו"ת אֲדַמַּת קֹדֶשׁ ח"ב (סי' א), וּבִסְפָּר שְׁמִירַת שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ ח"א (פֶּרֶק לז אוֹת ה' עמוד תקא). ע"ש.

וּכ"ש שֶׁמִּתֵּר לֹמֵר לַעֲבֹד"ם לְכַבּוֹת אֶת אוֹר הַחֲשֵׁמֶל בְּשִׁבְלֵי חוֹלָה שָׁאִין בּוֹ סִכָּנָה, שֶׁכִּבּוֹי הַחֲשֵׁמֶל, אֵינוֹ אֶלָּא כְּכִבּוֹי גַּחְלֵת שֶׁל מִתְכַּת שָׁאִינוֹ אֲסוּר אֶלָּא מִדְּרַבְּנָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַש"י (שַׁבָּת מב.), [וְזֶה עֲדִיף מִסֵּתָם כִּבּוֹי שֶׁלֹּא לַצֵּרֶךְ גַּחְלִים, שֶׁיִּכּוֹל לְהִגִּיעַ לְאֲסוּר דְּאוֹרֵיתָא אִם יִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת גַּחְלִים, וּבְגַחְלֵת שֶׁל מִתְכַּת לַעֲוֹלָם לֹא יִכּוֹל לְהִגִּיעַ לְמִלְאכָה הַצְּרִיכָה לְגוּפָה], וְהוּ"ל שְׁבוּת דְּשְׁבוּת בְּמִקּוֹם צֶעַר. וְאִפְּי' אֵינוֹ חוֹלָה מִמֶּשׁ, אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּאֵב עֵינַיִם, וְהָאוֹר שֶׁל הַחֲשֵׁמֶל גּוֹרֵם לוֹ צֶעַר, מִשָּׂאֵר שְׂרֵי לֹמֵר לְגוֹי לְכַבּוֹת אֶת הַחֲשֵׁמֶל. וּכ"כ בְּשׁו"ת אָרֶץ צְבִי פְּרוּמֵר (סוף סי' קיז). ע"ש.

וְעֵין בְּהַר"ן פֶּרֶק חֲבִית (שַׁבָּת קמה). דְּמָה שֶׁאֲסָרוּ לֹמֵר לְגוֹי לְכַבּוֹת דִּלְקָה, אַע"ג דְּהוּי שְׁבוּת דְּשְׁבוּת, לִר"ש דַּס"ל מִלְאכָה שֶׁאֵינָה צְרִיכָה לְגוּפָה פִּטוּר, שָׁאִין כִּבּוֹי שֶׁאֵלּוּ הִיָּה צָרִיךְ לְגוּפּוֹ הִיָּה אֲסוּר מִן הַתּוֹרָה [לִישְׁרָאֵל], וְאִין הִכַּל בְּקִיָּאִים לְחַלֵּק בְּזֶה בֵּין מִלְאכָה שֶׁאֵינָה צְרִיכָה לְגוּפָה לְמִלְאכָה הַצְּרִיכָה לְגוּפָה, לֵכֵן אֲסָרוּ חֲכָמִים אִפְּי' בְּמִקּוֹם הַפֶּסֶד. וְעוֹד דְּשָׂאִין כִּבּוֹי דִּלְקָה שְׁמִתוֹךְ שֶׁאֲדָם בְּהוֹל עַל מְמוֹנוֹ אִי שְׂרִית לָהּ עַל יְדֵי נִכְרִי אֶתִּי לְכַבּוֹי בְּעֶצְמוֹ. ע"ש.

וּלְכַאֲוֶרָה לְפִי טַעַם הִרְאִשׁוֹן הִיָּה מְקוֹם לֹמֵר שָׁאִין לְהַקֵּל לֹמֵר לְנִכְרִי לְכַבּוֹת אֶת הַנֵּר לַצֵּרֶךְ חוֹלָה שָׁאִין בּוֹ סִכָּנָה. אֲדָּ י"ל דְּגַם לְהַר"ן לַצֵּרֶךְ חוֹלָה שָׁאִין בּוֹ סִכָּנָה יֵשׁ לְהַקֵּל גַּם בְּכִבּוֹי שֶׁהוּא מִלְאכָה שֶׁאֵינָה צְרִיכָה לְגוּפָה, וְכָל שֶׁכֵּן בְּכִבּוֹי חֲשֵׁמֶל דְּהוּי גַּחְלֵת שֶׁל מִתְכַּת, וְלֹא שִׁיךְ בּוֹ כָּלֵל שִׁיבָא לְיַדִּי כִּבּוֹי לַצֵּרֶךְ פְּחָמִים, דְּבִדּוּאֵי דְּמִשְׂרָא שְׂרֵי לְכַבּוֹתוֹ עַל יְדֵי נִכְרִי. וְכִמוֹ שִׁיתְבָּאֵר עוֹד בְּסִמּוֹךְ. וּכ"כ בְּשׁו"ת לֵב אֲבִרְהָם (סימן מח). וְע"ע בְּשׁו"ת יִבִּיעַ אֲמֵר ח"א (חֶלֶק אֶרֶץ חַיִּים סִימָן לא). וְדו"ק.

ב']. וְלִהְיֵנָּה אֶתִּי שְׂפִיר, דְּשָׂאִין מְנוּרָה תְּלוּיָה דְּחִשְׁבָּא מִחְבֵּר, מִשָּׂא"כ בִּיצָה וכו'.

וְמָה שֶׁכָּתַב הַרְמ"א שְׂמָא יָטָה, לֹאוּ דְּוָקָא הִטָּה שִׁישׁ בֶּה הַבְּעָרָה, אֶלָּא כּוֹנֵנוֹ גַּם לְהִטָּה הִיכּוּלָה לְהִבְיָא לְיַדִּי כִּבּוֹי. וְלֵכֵן כָּתַב שְׂאֵם הַשְּׁלָחוֹן רְעוּעַ בְּמִקְצֵת, אִין לְהַדְלִיק נֵרוֹת שַׁבָּת עַל גְּבִי הַשְּׁלָחוֹן, דִּישׁ לְחוּשׁ שִׁינְעוּעַ אֶת הַשְּׁלָחוֹן, וְיָבֵא לְיַדִּי כִּבּוֹי. וְה"ה בְּזֶה בְּמְנוּרָה חֲשֵׁמֶלִית שֶׁאֵינָה יִצִּיבָה כ"כ, שְׂאֵם יֵשׁ לְחוּשׁ שֶׁעַל יְדֵי נְעוּעַ הַשְּׁלָחוֹן הַמְנוּרָה תִּכְבֶּה, יֵשׁ לְהוֹדֵר בְּזֶה שֶׁלֹּא לְהַשְׁעוֹן עַל הַשְּׁלָחוֹן, וְלֹא לְנֻעְנֹעַ, שְׂמָא יִכָּשֵׁל בְּאֲסוּר הַבְּעָרָה וְכִבּוֹי בְּשַׁבָּת. וְרָאָה בְּזֶה בְּשׁו"ת בְּצֵל הַחֲכָמָה ח"ה (סי' קנד). ע"ש. וְע"ע בִּילְקוּ"י שַׁבָּת פֶּרֶק ב' (עמוד שיז). וּבְשְׁמִירַת שַׁבָּת כְּהִלְכָתָהּ ח"א (עמוד תסא פֶּרֶק לג הַעֲרָה כד), מִשָּׁם הַגֵּרֶשׁ"ז אוֹיְעֶרְבָאֵד, דְּמִתֵּר לְהוֹצִיא אֶת הַנֵּר מִהַחֲדָר אִם הַחוּלָה מִצְטָעַר וְרָצוּי שִׁישׁוֹן, אֲדָּ יִהְיֶה מִכִּבּוֹי הַנֵּר וְהַבְּעָרָתוֹ, וּבִפְרָט בְּמְנוּרַת נֶפֶט וְשִׁמּוֹן, צָרִיךְ שִׁיִּהְיֶה לְטַלְטֵל אוֹתוֹן לֹאֵט לֹאֵט. וְרָאָה לְעִיל סִימָן רסה הַעֲרָה קח.

חוֹלָה שָׁאִין בּוֹ סִכָּנָה, וְהַנֵּר מִפְּרִיעַ לוֹ לִישׁוֹן, מִתֵּר לֹמֵר לְגוֹי לְכַבּוֹת אֶת הַנֵּר

ו. חוֹלָה שָׁאִין בּוֹ סִכָּנָה שֶׁנִּפְלַל לְמִשְׁכָּב, וְאוֹר הַנֵּר מִפְּרִיעַ לוֹ לִישׁוֹן, מִתֵּר לֹמֵר לְגוֹי לְכַבּוֹת אֶת הַנֵּר, כִּי אֲמִירָה לְגוֹי שְׁבוּת, וּבְמִקּוֹם חֲלִי לֹא גִזְרוּ רַבָּנָן. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁמִּתֵּר לֹמֵר לְגוֹי לְכַבּוֹת אֶת אוֹר הַחֲשֵׁמֶל בְּשִׁבְלֵי חוֹלָה שָׁאִין בּוֹ סִכָּנָה, שֶׁכִּבּוֹי הַחֲשֵׁמֶל אֵינוֹ אֶלָּא כְּכִבּוֹי גַּחְלֵת שֶׁל מִתְכַּת, שָׁאִינוֹ אֲסוּר אֶלָּא מִדְּרַבְּנָן, [וְאִמָּנָם פְּשׁוּט שֶׁהִדְלָקַת הַחֲשֵׁמֶל יֵשׁ בָּהּ אֲסוּר תּוֹרָה]. וְאִפְּלוּ אֵינוֹ חוֹלָה מִמֶּשׁ, אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לוֹ כָּאֵב עֵינַיִם, וְהָאוֹר שֶׁל הַחֲשֵׁמֶל גּוֹרֵם לוֹ צֶעַר, מִשָּׂאֵר שְׂרֵי לֹמֵר לְגוֹי לְכַבּוֹת אֶת הַחֲשֵׁמֶל (שָׁם עמוד תט).

וּבִהְעָרָה (שָׁם) כָּתַב עַל פִּי הַמְּבַאֵר בְּשַׁבָּת (קכט). וְכֵן פֶּסְקוֹ הַרְמַב"ם (פ"ב מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת ה"י), וּמִרְן בְּש"ע (סי' שכח סעיף יז). וּכ"ש אֲסוּר כִּבּוֹי הַנֵּר שָׁאִינוֹ אֶלָּא מִדְּרַבְּנָן, דְּהוּי מִלְאכָה שֶׁאֵצ"ל לְגוּפָה, וּשְׁבוּת שֶׁ"י עֲכו"ם הִיָּה שְׁבוּת

ועין בשו"ת גור אריה יהודה (סי' קז) שהביא מה שכתב בשלחן עצי שטים (במלאכת המכבה והמבעיר סעיף א), להתיר לישראל לכבות הנר על ידי שני, לצורך חולה שאין בו סכנה. אך הרב גור אריה יהודה סיים, שלפי מה שכתב הר"ן (פרק חבית), שאין הכל בקיאים בכבוי, להבדיל בין מלאכה שאינה צריכה לגופה, למלאכה הצריכה לגופה, יש להחמיר. ע"ש. וע' בשמירת שבת כהלכתה ש"כ ח"א פרק לג הערה כד.

כבוי חשמל על ידי ישראל בשנוי לצורך חולה
ח. חולה שאין בו סכנה שנפל למשכב, ואור החשמל מפריע לו לישון, יש להקל לכבות החשמל אף על ידי ישראל על ידי שני, כגון לכבות במרפקו (שם עמוד תיא).

ובהערה (שם) כתב וכעין מה שאמרו בכתבות (ס). גונח יונק חלב מן הבהמה בשבת, מאי טעמא מפרק כלאחר יד הוא ובמקום צערא לא גזור רבנן. ותניא נמי התם, צנור שעלו בו קשקשים ממעכן ברגלו בצנעא ואינו חושש, מ"ט מתקן כלאחר יד הוא, ומשום פסידא לא גזור רבנן. וכתב בהגהות מרדכי (פרק במה טומנין סי' תנח), שתקון הצנור כדרכו "אסור מן התורה", ורק מצד שהוא ממעכן ברגלו דהוי כלאחר יד, ואינו אסור אלא מדרבנן, במקום פסידא לא גזור רבנן. ע"ש. [וכן מוכח מדרבי הר"ן (פרק חבית קמה), שתקון הצנור כדרכו הוי אסורא דאורייתא. וכן מוכח בחדושי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א (שבת קל:). ע"ש. וכן מוכח מהמאירי שם (קל:). וכן מוכח בתשובת הריב"ש (סי' שפז). וראה בארך בשו"ת יביע אומר ח"ה (חאו"ח סי' לג). ולאפוקי ממ"ש הפמ"ג (סי' שלו מש"ז סק"ט), שתקון הצנור כדרכו אינו אלא מדרבנן, וכלאחר יד הוה לה שבות דשבות. דליתא. ושור"ר שכן כתב בספר תהלה לדוד (סי' שז סק"ה, וסי' שלו סק"ז). ודלא כהפמ"ג].

וכבוי חשמל הוא ככבוי גחלת של מתכת (בשבת מב.), שאין אסורה אלא מדרבנן, וכשעושה דרך שנוי, דהינו כלאחר יד, משרא שרי. וכמ"ש התוס' בכורות (כה. בד"ה דהוה לה), דשבות שהוא כלאחר יד, קיל טפי מאסור מלאכה שאינה צריכה לגופה. ע"ש. והכא איכא תרתי

אם מתר לישראל למלטל הנר לחדר אחר לצורך חולה שאין בו סכנה

ז. חולה שאין בו סכנה שנפל למשכב, ואור הנר מפריע לו לישון, ורוצה לטלטל את הנר על ידי ישראל, להוציאו כדרכו מהחדר שהחולה שוכב בו, יש אוסרים, שהרי יש כאן אסור שבות בטלטול הנר. ויש מתירין להוציא את הנר מחדרו, כדי שיוכל לישון, ואם הוא נר שמן או מנורת נפט, יזהר לטלטל בנחת, לאט לאט, שאם יוציאים בהליכה מהירה, אי אפשר שלא יתקרב השמן אל הפתילה, או יתרחק, ויש בזה משום מבעיר ומכבה. והעקר כסברא שניה (שם עמוד תי).

ובהערה (שם) כתב על פי המבאר בש"ע (סי' שכח סעיף יז), שלא התירו שבות כדרכו ע"י ישראל לחולה שאין בו סכנה. ועין בשמירת שבת כהלכתה ח"א (פרק לג הערה כד, עמוד תסא), שהביא בשם הגרש"ז אויערבאך, להתיר להוציא את הנר מהחדר אם החולה מצטער ורצוי שישן, אך יזהר מכבוי הנר והבערתו, ובפרט במנורת שמן שצריך לזהר לטלטל אותה לאט לאט. ע"כ. והיה לו לצין דצריך שיעשה זאת בשנוי, כמו שכתב הוא עצמו לעיל מינה בהערה כב, דהא דלא התירו חז"ל שבות דכבוי הנר בשביל החולה שאין בו סכנה, עכ"פ דרך שנוי, והרי עצם הכבוי הוה מלשאצל"ג, כל שאינו צריך לעשות פחמים. י"ל דשבות כי האי החמירו טפי, כיון שעקר הכבוי מדאורייתא. וכן הוא בשער המלך על הרמב"ם (פרק ב' מהלכות שבת). וע"ש עוד. וכן מוכח בשבת (ריש דף קמב).

וכ"כ להדיא בשו"ת אדמת קדש ח"ב (סי' א דף א' ע"ד סוף ד"ה ואת"ל), וז"ל: כלל העולה שאסור לטלטל את הנר הדלוק כיון שאין כאן סכנה, שאין לעשות אסור דרבנן בידים ע"י ישראל, "ואפי' החולה עצמו אינו יכול לטלטל באסור מקצה של דבריהם". [וכ"כ בשו"ת זרע אמת ח"א (סי' מז דף מא ע"ד ד"ה ומאחר). ע"ש]. וכן העלה בשו"ת שדה הארץ ח"ג (סי' טו), וסיים, שלפי מה שכתב מרן להתיר לישראל שבות ע"י שנוי, היה נראה להתיר כאן ע"י שנוי, ומיהו כדי שלא יבא בזה לאסור תורה, יש לאסור, ורק בנר של שעוה בשנוי מתר. ע"ש.

וכ"פ מרן בש"ע (סי' שכח סעיף יז) שכתב בסוף דבריו, "ודברי הסברא השלישית נראים". וכתבו הט"ז ומג"א ואליה רבה, דהינו דעת הרמב"ן הנ"ל. וכ"כ בשו"ת אדמת קדש ח"ב (סי' א דף א' ע"ד). ע"ש. וכן פי' המשנה ברורה (ס"ק נו), דהינו שמותר לעשות כל השבותים על ידי ישראל על ידי שנוי. וכתב הגר"א שדעה זו עקר שהיא דעת רב הפוסקים. ע"ש. וכ"כ בש"ע הגר"ז (הנ"ל). וע"ע בכף החיים (שם ס"ק קי).

וכ"כ בספר שמירת שבת כהלכתה ח"א (פרק לג הערה יז/ב), בשם הגרש"ז אויערבאך, שאף מלאכה דאורייתא מותר לעשותה לחולה שאין בו סכנה כשנעשית בשנוי. ע"ש.

וזה שלא כמו שכתב בשו"ת דברי נחמיה (סוף חאו"ח דף ס ע"ג), שלא התיר הגר"ז אלא כגון גונח. ע"ש. ואפי' לדבריו בנ"ד מותר לכבות החשמל במרפקו, שמלבד השנוי הוי תרי דרבנן, שכל כבוי כה"ג הוי מלאכה שא"צ לגופה, ובכבוי חשמל הוי ככבוי גחלת של מתכת, שאין אסורה אלא מדרבנן, כמ"ש רש"י שבת (ריש דף מב.). והרשב"א והר"ן שם. וכ"כ בשו"ת קרן לדוד (סי' פ ד"ה עכ"פ), שכלבוי חשמל אינו אסור אלא מדרבנן, ואפי' למ"ד מלאכה שא"צ לגופה חיב, הכא הוי כמכבה גחלת של מתכת, שאינו אסור אלא מדרבנן. ע"ש. וכ"כ בחי' הרש"ש (שבת מב.), שכלבוי גחלת של מתכת הוי שבות דשבות. ע"ש. וכן כתבו בשו"ת מהר"ש ענגיל ח"ג (ס"ס ט). ובשו"ת מלמד להועיל (ס"ס מט), ובשו"ת מים חיים (משאש, סי' צד ד"ה ועוד נוכל), שכלבוי החשמל הוי ככבוי גחלת של מתכת. וע"ע בספר תולדות זאב ח"ב (עמוד צא).

ובאמת שהמכבה במרפקו הוי כלאחר יד, כדתנן (שבת צב.). המוציא בין בימינו בין בשמאלו חיב, כלאחר ידו, ברגלו, ובמרפקו, פטור, שלא הוציא כדרך המוציאיים. ע"כ. והכי תנאי נמי בתוספתא (שבת פ"י ה"א), התולש בין בימינו בין בשמאלו חיב, כלאחר ידו, ברגליו, ובמרפקו, פטור. ע"ש. [וע' בתשובת הרשב"א ח"ג (סי' ערב) שהתיר שבות על ידי ישראל לחולה שאין בו סכנה. ע"ש. ומשמע אפי' שבות כדרך. והוא שלא כמו

לטיבותא, מלאכה שאינה צריכה לגופה בגחלת של מתכת וכלאחר יד. וכ"כ הרמב"ן בתורת האדם שער המחוש (דף ו סוף ע"ג), שהתירו לחולה שאין בו סכנה שנפל למשכב שבות דמלאכה הנעשית בשנוי.

ומשמע שאפי' לעשות מלאכה דאורייתא אם נעשית בשנוי מותר לחולה שאין בו סכנה. וכן מוכח בחדושי הרשב"א שבת (קכט. ד"ה וכתב הרמב"ן), שהטעם שהתירו לגונח לינק מן הבהמה משום דהוה מפרק כלאחר יד, דכלאחר יד אע"פ שהוא שבות, מ"מ אינו דומה ולא נראה כלל כעושה מלאכה, ואין בו משום מראית העין, לפיכך התירו לחולה. ע"כ. ומשמע שאף מלאכה הנעשית בשנוי מתרת לחולה שאין בו סכנה. [וע"ע להר"ן (שבת קמה.) שכתב, ששבות של כלאחר יד קיל טפי משבות שש"י נכרי הנעשה כדרך. וכ"ה בבאורי הגר"א (סי' שכח סעיף יב ד"ה ואם), דשבות דשנוי ע"י ישראל עדיף מאמירה לגוי]. וכן העלה באגלי טל (מלאכת טוחן סי' לח אות י דף צג.) בדעת הרמב"ן. ע"ש.

וכ"כ הגר"מ אריק במנחת פתים (יורה דעה ואה"ע, בהוספות למנחת פתים ארח חיים דף נו.), שאפי' מלאכה דאורייתא כיון שנעשית על ידי שנוי מותר. ע"ש. וכ"כ בש"ע הגר"ז (סי' שכח סעיף י"ט). וכ"כ בספר תהלה לדוד (סי' שכח ס"ק כב), ובספר קצות השלחן (בבד"ש סי' קלד הע' ו).

וכן העלה בשו"ת שבת הלוי ח"ח (סוף סי' צא), שהעקר כמ"ש הגר"ז שאף מלאכה דאורייתא הנעשית בשנוי מתרת לחולה שאין בו סכנה, וכדמוכח מדברי הרשב"א הנ"ל. ע"ש. (ועין עוד בשבט הלוי ח"ה סי' לח). וכ"כ בספר נזר ישראל (סי' כה סעיף כו). וכ"כ בשו"ת ציץ אליעזר ח"ב (סי' ג דף לט ע"ב), ודלא כדמשמע מדברי המשנה ברורה. ע"ש. וכ"כ לנכון בני היקר הרה"ג רבי יצחק יוסף נר"ו בילקו"י שבת ד' (עמוד צה). וכ"כ הרב המגיד (פ"ב מהל' שבת ה"י) אלבא דהרמב"ן. ושכ"ד הרשב"א. ע"ש. וכ"כ הריטב"א (שבת קכט.), שחולה שאין בו סכנה שנפל למשכב מותר לעשות על ידי ישראל שבות ע"י שנוי. וע"ע בחי' הריטב"א (כתבות ס.). ע"ש. וכ"כ בחי' הר"ן (שבת קכט.). ע"כ.

שָׁכַתְבַּ בְּחִי' לְשַׁבֵּת (קכט). וְכֵן הָעִיר הַט"ז (ס' שָׁכַח סק"י).
וּצ"ע. וְע' בְּהַר"ן (פֶּרֶק שְׁמֹנֶה עָרָצִים דָּף לט: מִדְּפִי הַר"ף) שְׁלֹא
הֵבִיא הַהֶתֶר עַל יְדֵי שְׁנוּי, אֲבָל בְּחִי' הַר"ן (שַׁבֵּת קכט).
פֶּסֶק כַּד' הַרְמַב"ן. וְכֵן בְּהַלְכוֹת (פֶּרֶק הַבֵּית, דָּף סא. מִדְּפִי
הַר"ף), הֵבִיא דְּבָרֵי הַרְמַב"ן. וְעֵין בְּאַגְלֵי טל (ס' שח אֹת
י). [סְעִיף זֶה מִמֶּרֶן זִיע"א].

**אברכים המעוניינים
להתקבל לכולל יגדיל תורה
ניתן ליצור קשר
בפלאפון 050-4158840**

בשורה טובה לשוחרי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם
ספר 'יגדיל תורה בהלכה'

שבת כרך א

ניתן להשיגו בכולל יגדיל תורה
ברחוב קלאוזנר 24 באר שבע

ובטל: 0506491414,

0509013000,

0504158840

בשורה טובה לשוחרי התורה ולומדיה

בסייעתא דשמיא בקרוב רוצים להדפיס
את סדרת הספרים החדשה

"יגדיל תורה באגדה"

חמישה כרכים
לסדר פרשיות השבוע

מהרב אורן נזרית שליט"א

נרבך נוסף חשוב מאוד לסדרות הספרים
"שיחות חזוק", "אשיחה בחוקיך" ועוד מהמחבר

וכעת מבקשים לזכות
את הציבור הקדוש
לסייע ולהיות שותף
בהדפסת סדרת הספרים

"יגדיל תורה באגדה"

ניתן לזכות בהוצאת הסדרה
או בפרשיות
ולחקדישן לברכה הצלחה
ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בפל': 0509013000, 0506491414

נדרים פלוס

ערוץ יגדיל ביטויב

בונים את בית ה'

משכן לאביר יעקב

182 ש"ס << גימטריה יעקב

שותפות חודשית בבניית

מקום תורה, תפילה וטהרה

כל תורם - שותף.

כל שותף - אבן בבניין.

זה הזמן לקחת חלק.

